

mediažurnál

zpravodaj Syndikátu novinářů ČR

1/2013

Jsme seriózní listy, ale taky nás nikdo nečte.

Vyhlídky a situace médií v České republice

● Karel Hvizďala

Z veřejně dostupných informací bohužel jednoznačně vyplývá, že finanční krize stále snižuje, i když různě, vydavatelstvím příjmy, což představuje ohrožení zvláště malých trhů, jako je ten český. Inzertní příjmy klesly podle české Unie vydavatelů v letech 2008 a 2009 o deset procent, v roce 2010 o více než šest procent a v roce 2011 zase o deset procent. V roce 2012 se situace zlepšila podle společnosti Admosphere jen na internetu: displejová reklama tam stoupla meziročně o 30 procent, tříprocentní nárůst zaznamenaly televize.

Zároveň se ale snižuje prodejnost, což krátí vydavatelům příjmy, a to za situace, kdy se

současně zdražuje papír. Nejohroženější jsou kromě časopisů v České republice zřejmě Lidové noviny, patřící do vydavatelství MAFRA, které vydává MF Dnes. V červenci 2011 podle ABC prodávaly 43 000 kusů (v roce 2000 to bylo 66 000). Pro srovnání uvedme, že MF Dnes prodávala 220 000 (v roce 2000 to bylo 338 000) a Právo 121 000 (v roce 2000 to bylo 203 000). V roce 2012 MF Dnes prodala 207 000, Lidové noviny 41 000 a Právo 111 000 výtisků.

Trendy

Sestupný trend v hospodaření začal již v roce 2006, ale až rok 2011 byl první, kdy i některé

české noviny vykázaly ztráty. Ještě v roce 2005 měla přitom společnost MAFRA čistý zisk skoro 400 milionů korun. Podle motek.com se meziročně této společnosti propadly tržby o téměř 150 milionů a zásadně klesl zisk po zdanění: ze 130 v roce 2010 na 89 milionů korun v roce 2011. Zřejmě už v roce 2012 se MAFRA propadla do červených čísel.

Bohužel dříve vydělané peníze byly většinou utraceny za budovy, počítače a nyní nemají vydavatelé na udržení ani nejnужnějšího počtu redaktorů: některé redakce se zbavily

Pokračování na str. 4

Valná hromada Syndikátu novinářů ČR

Dne 14. června 2013 se koná řádná Valná hromada Syndikátu novinářů ČR. Valná hromada se koná od 11 hodin v Praze na Senovážném náměstí č. 23 (přízemí, zasedací místnost č. 16). Řídící výbor SN ČR schválil dne 13. března 2013 níže uvedený Volební řád valné hromady SN ČR, dle něhož budou voleni delegáti VH.

Volební řád Valné hromady Syndikátu novinářů 14. 6. 2013

I. Základní ustanovení

1. Volební řád stanovuje ve smyslu stanov Syndikátu novinářů ČR (SN ČR) způsob volby delegátů pro valnou hromadu SN ČR konanou 14. června 2013 a případnou náhradní valnou hromadu. Zvolení delegáti jsou zároveň členy valných hromad pro celé následující tříleté funkční období.

2. Pakliže se jimi nestanou ve volbách podle tohoto volebního řádu, pro následující tříleté funkční období se delegáty následujících valných hromad stávají z titulu funkce také členové řídicího výboru zvolení valnou hromadou. Toto pravidlo platí pouze po dobu jejich členství v řídicím výboru.

3. Každý řádný člen SN ČR má právo volit a být volen do orgánů SN ČR. Každý má jen jeden volební hlas.

II. Volební komise

1. Řídící výbor Syndikátu novinářů ČR, který je ve smyslu stanov oprávněn schválit tento volební řád, jmenuje volební komisi ve složení:

Petr Burda, Aleš Holub, Ivo Kostih, Zdeněk Kučera, Miloš Šenkýř

2. Volební komise odpovídá za řádný průběh voleb. Je zmocněna řídit volby a upřesnit případná sporná vyjádření tohoto volebního řádu.

3. Pakliže je to nutné, volební komise ve spolupráci s kanceláří SN ČR navrhne vzory formulářů potřebných pro průběh voleb.

4. Kancelář SN ČR poskytne komisi veškerou součinnost pro zajištění řádného průběhu voleb.

III. Průběh voleb

1. Delegáty volí pouze řádní členové SN ČR v poměru 1 delegát na 15 řádných členů SN ČR.

2. Územní sdružení, redakční, vydavatelská, profesní a studentská sdružení, dále pak celostátní Klub novinářů Pražského jara, Klub kultury, Klub volných novinářů a Klub novinářů seniorů volí delegáty a jejich náhradníky zpravidla na svých členských schůzích v poměru 1 delegát na každých završených 15 řádných členů sdružení/klubu. Rozhodující je skutečná členská základna k 15. 4. 2013.

3. Členové SN ČR, kteří nejsou členy sdružení a klubů uvedených v odstavci 2, volí delegáty formou petičního archu doručeného do kanceláře Syndikátu novinářů ČR. Na petičním archu může být uvedeno jméno náhradníka, který na místo delegáta postupuje v případě zániku mandátu zvoleného delegáta.

4. Členové sdružení a klubů uvedených v odstavci 2 jsou oprávněni hlasovat prostřednictvím petičního archu jen tehdy, pokud dají v termínu stanoveném tímto volebním řádem Kanceláři SN ČR na vědomí, že tak hodlají učinit. Pak se pro účel volby delegátů jejich hlas do počtu členů těchto sdružení a klubů nezapočítává.

5. Pro zvolení kandidáta je třeba na petičním archu podporujícím jeho kandidaturu získat podporu 15 řádných členů SN ČR. Podpora se vyjadřuje uvedením jména, příjmení, členského čísla a podpisu podporovatele na petičním archu.

6. Každý člen SN ČR je oprávněn podpořit výhradně jednoho delegáta. Pakliže jich podpoří více, je platný ten arch, který byl do kanceláře SN ČR doručen jako první.

7. U členů sdružení s méně než 15 členy a u dalších zájmových klubů se pro účely voleb delegátů uplatňuje postup volby s pomocí petičního archu. Ustanovení odstavce 5 tím zůstává nedotčeno.

8. Kancelář SN ČR organizuje tři volební shromáždění řádných členů nezařazených do územního, redakčního, vydavatelského, profesního či studentského sdružení. Shromáždění jsou oprávněna volit delegáty podle klíče 1 delegát na 15 řádných členů přítomných na shromáždění. Shromáždění se mohou zúčast-

nit i členové, kteří požádali o možnost hlasovat prostřednictvím petičního archu podle odstavce 4.

IV. Harmonogram voleb

1. Člen sdružení a klubu uvedeného v článku III, odstavci 2, který hodlá volit delegáta samostatně uplatněním podpisu na petičním archu, je povinen svůj záměr prokazatelně oznámit kanceláři SN ČR do 15. 4. 2013.

2. Kancelář SN ČR informuje do 22. 4. 2013 předsedy sdružení a klubů uvedených v článku III, odstavci 2 o počtu hlasů, které jim přísluší pro nominaci.

3. Předsedové těchto sdružení a klubů zašlou zápis o průběhu voleb a o zvolených delegátech a případném pořadí náhradníků do 15. 5. 2013 kanceláři SN ČR.

4. Termín 15. 5. 2013 platí také pro zaslání petičních archů podporujících konkrétní delegáty.

5. Kancelář SN ČR vyhlásí, prostřednictvím webových stran SN ČR (případně dalšími prostředky) zveřejní termíny a organizačně zajistí tři volební shromáždění. Tato shromáždění se uskuteční 22. 4., 29. 4. a 6. 5. vždy ve 13.00 v sídle SN ČR.

6. Volební komise do 22. 5. 2013 sestaví seznam zvolených delegátů a rozhodne o sporných případech.

7. Kancelář SN ČR zašle nejpozději 30. 5. 2013 zvoleným delegátům informace o programu, místě a čase konání valné hromady.

V. Závěrečná ustanovení

Tento volební řád schválil řídicí výbor SN ČR dne 13. 3. 2013.

Pane ministře, včera jsem vás viděla v televizi, ale řeknu vám, takhle mi nelze ani starej doma.

Vyhlídky a situace médií v České republice

• Karel Hvízdala

Dokončení ze str. 1

až dvou třetin novinářů. Jakub Unger, zakladatel Aktuálně.cz, celou situaci komentoval pro CSR Fórum takto: „(Vydavatelé) škrtají to procesně nejsnazší: lidi... přitom jejich identitou a obchodní silou je původní obsah... ale pokud chci jako své živobytí péct lidem rohlíky, nemůžu přednostně vyhazovat pekaře.“ A my můžeme dodat: nechat si tam jen mnohem dražší ekonomy a marketingové odborníky, nemůže žádnému vydavatelství moc pomoci. Pan Unger říká: „Média přežijí, když začnou opět věřit, že kvalitní informace je jednou z nejhodnotnějších komodit.“ S tím lze plně souhlasit, ale pokud lidé noviny i se značně zjednodušeným obsahem stále kupují, je toto řešení pro vydavatele v současnosti stále výhodnější a hlavně levnější.

Pohyby v mediální krajině

Finanční nouze vydavatelů způsobuje nové pohyby v mediální krajině i mezi silnými hráči v Česku: Jaromír Soukup, kterému patří největší mediální agentura Médea a který je vlastníkem regionálních novin Sedmička, jež proměnil v týdeník o celebritách, a který koupil i týdeník Týden, Instinkt a časopis Top dívky, nakonec koupil v roce 2012 i TV Barrandov.

Drobné prodeje jednotlivých titulů a vznik nových televizních kanálů renomovaných stanic můžeme registrovat skoro každý měsíc (i když fragmentace televizní krajiny, pokud nové kanály nejsou přesně profilované a snaží se jen zhodnotit již mnohokrát vysílané či ne příliš atraktivní programy, nic neřeší), ale nový

mediální magnát se zrodil pouze jeden, a to je právě pan Jaromír Soukup.

V současnosti vyvrcholilo úsilí Zdeňka Bakaly vlastního již Economii o získání jednoho z neúspěšnějších zpravodajských serverů Aktuálně.cz. V půli března 2013 se začalo spekulovat, že i podnikatel Andrej Babiš, kterému patří regionální týdeníky 5 + 2 a zřejmě i server Česká pozice (prý bude vycházet brzy i na papíře), má zájem o koupi Blesku (který prodával v roce 2012 432 170 výtisků a má čtenost 1 623 000 čtenářů) od Ringiera. Prodej je ale nejspíš velmi nepravděpodobný, protože by znamenal odchod vydavatelství Ringier z našeho trhu.

Jediné, co se asi v tuto chvíli dá seriózně říci, je, že i v dalším roce či letech dojde na českém vydavatelském trhu k pohybu: mediální krajina se mění v pohyblivé či tekuté písky.

A protože k podobným majetkovým posunům v médiích dochází i jinde ve světě, zdá se, že model demokracie, který platil v druhé půlce minulého století, kdy byly hlavně na severu Evropy víceméně dodržovány bariéry mezi politiky, podnikateli a médii, končí. Může za to nejen finanční krize, ale i anonymita vlastníků – velkých holdingů – která takovéto propojení umožňuje. Vznikají nové silné anonymní konglomeráty MBP: Média, Byznys a Politika, které nahrazují původní PBS: Public Broadcasting (či Press) Service.

Rizika manipulace se zvětšují

Naše další riziko spočívá v tom, že tento stav kvůli neexistenci prestižních novin a řádných veřejno-právních médií ignorujeme: nereflujeme ho nebo jen velice povrchně, na

rozdíl od staré Evropy. Neupozorňujeme veřejnost na nebezpečí, která na nás číhají. A zřejmě to už ale ani nejde, protože odpovědnost se ze současné politiky vytrácí nebo již vytratila a média ji nemohou suplovat. Pokud ale chceme, aby v nás média vytvářela pocit spoluzodpovědnosti, tak na ně nakládáme velké sociální očekávání a důležitost, která jim ani nepřísluší, jak tvrdí třeba filosof práva Jiří Příbáš. V takovém případě bychom od médií vlastně chtěli určitou formu mediální socializace (telesocializace, radiosocializace, internetsocializace apod.). Například telesocializace byla možná před padesáti či čtyřiceti lety v Evropě nebo donedávna v Indii, kde televize měla jednoznačně vzdělávací efekt. Ta doba je ale nenávratně pryč.

Závěrem: slovo ve veřejném prostoru ztrácí sílu i váhu a fotografie sice stále šokují, ale méně se jim věří, protože i s nimi se dá snáze manipulovat: transfer informací se stále častěji proměňuje jen v transfer emocí. Možná můžeme říci, že média přijdou o kus v minulém století těžce vydobyté svobody. Pro manipulaci s občany se zvětšuje prostor zvláště za situace, kdy televizní trh se atomizuje a nepřináší do veřejného prostoru společná témata. Je otázka, do jaké míry může tyto změny korigovat vzrůstající vliv internetu a jiných nových médií, pro něž neplatí vůbec žádná profesní pravidla.

Závěrečná pasáž textu předneseného na konferenci Megatrendy a média 2013, pořádané Fakultou masmediální komunikace UCM v Trnavě (26.–27. března 2013). Redakčně upraveno.

A možná, že ani jako novinář nejsi nezávislej.

Otevřený dopis Syndikátu novinářů České republiky

Vážený pan prezident České republiky
pan Miloš Zeman

Vážený pane prezidente,

s velkým znepokojením jsme vyslechli část Vašeho inauguračního projevu, kterou jste věnoval českým médiím. Jejich podstatnou část jste v něm označil za jeden ze tří ostrovů negativní deviace s tím, že se zaměřují na vymývání mozků, na mediální masáž a na manipulaci veřejným míněním. Zároveň jste podstatnou část českých médií postavil naroveň organizovanému zločinu a neonacistickým bojůvkám. Toto zařazení podstatné části českých médií je zarážející tím více, že podle našeho pevného přesvědčení právě valná část českých médií na nebezpečí spojená s organizovaným zločinem a jeho prorůstáním do politiky a na ohrožování demokracie v České republice extremistickými hnutími vytrvale a soustavně poukazuje, a to zvláště v těch případech, kdy selhávají nebo nedostatečně konají orgány činné v trestním řízení. Proto pokládáme za nutné se proti Vašemu paušálně vyznívajícimu obvinění českých médií, které

neobsahovalo žádné konkrétní důkazy a argumenty, zásadně ohradit.

Lze pochopit, že se Vás mohla dotknout leckterá tvrzení, která na Vaši adresu z médií zazněla, především v průběhu kampaně před prezidentskou volbou. Ale jako přesvědčený demokrat a milovník citátů budete jistě souhlasit s Voltairovým výrokem „Nesouhlasím s tím, co říkáte, ale až do smrti budu hájit Vaše právo to říkat“, protože na této zásadě francouzského myslitele stojí svoboda projevu a svobodná výměna názorů, ať už s nimi souhlasíme, anebo ne.

Pokud česká média selhávají, což se jistě stává, existují tu zákonem stanovené opravné prostředky. A protože souhlasíme s jedním Vaším oblíbeným citátem, že „než proklínat tmu, je lepší zapálit alespoň jednu svíčku“, dovolujeme si připomenout, že při Syndikátu novinářů řadu let pracuje Komise pro etiku, která se na základě podaných podnětů zabývá případy porušování Etického kodexu novinářů bez ohledu na to, zda autor je či není členem Syn-

dikátu. S ohledem na dlouholetou zkušenost si dovoluujeme tvrdit, že většina redakcí s Komisí pro etiku spolupracuje a napomáhá tak naší snaze česká média kultivovat.

Jsme si vědomi, že nedokážeme napravit vše, co by si nápravu zasloužilo. Jsme však přesvědčeni, že sebekontrola je prvním a nejpotebnějším krokem, který novináři a média mohou v tomto směru podniknout. Budeme se těšit, až mezi českými politiky bez ohledu na politickou orientaci a na vzájemné soupeření zaznamenáme podobnou snahu napravovat vlastní nedostatky či selhání, až třeba parlamentní strany dokážou pro takové případy ustavit dobrovolný samoregulační orgán. Jsme si jisti, že jako nejvyšší ústavní činitel můžete přispět ke kultivaci české politiky, tak jako se Syndikát novinářů pokouší kultivovat česká média.

V této práci Vám, pane prezidente, přeje-
me hodně zdaru

Adam Černý,
předseda Syndikátu novinářů
České republiky

Kreslíři Mediažurnálu

Jiří Novák a Jaroslav Skoupý

Jiří Novák se narodil v Kolíně roku 1952. Za humorné kresbičky byl prý odměňován poznámkami již na základní škole. Profesionálně, vedle svého zaměstnání u dráhy, se jimi začal zabývat až v roce 1980 společně s náměťářem **Jaroslavem Skoupým** (nar. 1947) pod značkou NOS. Letos je tomu už třicet tři let, kdy se poprvé objevily jejich vtípy na stránkách novin a časopisů. Dvacet let vycházejí fórký NOSů v časopise Playboy a jedenadvacet let ilustruje Novák časopis D-test. Jeho rukopis viděli čtenáři v sedmdesáti titulech novin a časopisů. Se Skoupým, jenž některé své náměty prezentuje coby „naivní“ malíř i samostatně, byl Novák oceněn na domácích i zahraničních soutěžích. Podílel se na desítkách kalendářů, novoročenek, propagačních tiskovin a billboardů. Výstavy měl v desítkách míst doma i v zahraničí. Výrazná, pro Nováka typická kresba vyzdobila dodnes více než desítku knížek.

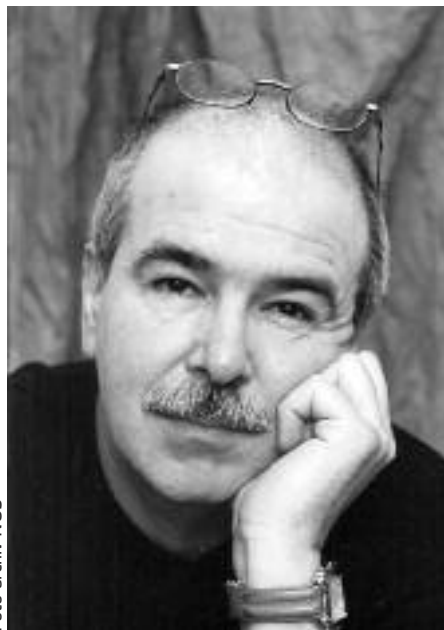

Foto archiv NOS

Jiří Novák

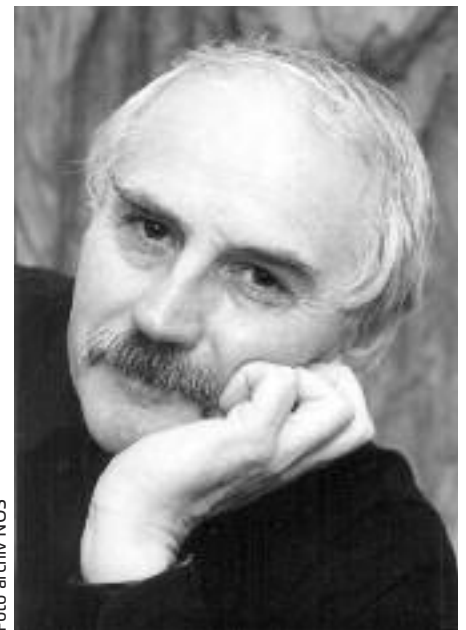

Foto archiv NOS

Jaroslav Skoupý

Ústavní expert a média

Stýkání a někdy možná i potýkání s médii má celou řadu rovin, jež lze dozajista uchopovat různými způsoby. Nejsa ve zkoumání médií odborníkem, zvolím úhel pohledu osobní, do značné míry vycházející z vlastní zkušenosti.

• Jan Kysela

Kdo je expert?

Kontakt s médii, zejména těmi, která jsou viděna či slyšena, může mít význam konstitutivní. Expert je ten, s kým média jako s expertem zacházejí. Já sám jsem začal být dotazován s žádostí o informace, resp. o jejich zařazení do nějakého významového kontextu, z titulu svého zaměstnání v Kanceláři Senátu jako tajemník ústavní komise Senátu. Aby o mé existenci někdo věděl, dozajista jsem musel být kýmisi důvěryhodným doporučen – klíčem rozhodně nebylo, že by někdo z novinářů četl to, co jsem psal ve specifickém světě odborné literatury. Dá se totiž usuzovat, že „sběr“ expertů v různých redakcích se odehrává především na bázi dotazů „Nevíš o někom?“, „Nevíš, kdo je ochotný mluvit?“, „O někom, kdo mluví alespoň zčásti srozumitelně?“, „Na koho máš mobil, který bude zvednut?“ Čísla mobilních telefonů „vítězů ankety“ se zjevně sdílejí.

Ne každý tajemník parlamentního orgánu je ovšem expertem ve sféře působnosti toho orgánu. Stává se tudíž expertem proto, že médiím připadá jako člověk znalý věci? Jelikož ovšem není úplně běžné, když parlamentní úředník komunikuje s médii, ač se to netýká tajemství jeho úřadu, ukázalo se být – přinejmenším kvůli snížení pravděpodobnosti otázek typu „Za koho mluví?“ – racionálnějším nechat se spojovat se svým druhým zaměstnavatelem, tj. Právníckou fakultou Univerzity Karlovy. Leckomu připadá, že expert tím získává na kovanosti – je přece univerzitním učenecem.

V předchozím odstavci jsou zmíněny dvě otázky, jež snad stojí za rozvedení. Tou první je omezení role: parlamentní úředník je intraneus, který někdy ví to, co „lidé za zdí“ nevědí, je placen za odbornost, již slouží parlamentnímu tělesu. Plyne z toho monopolní nárok členů parlamentu výlučně těžit z jeho služeb?

Poměrně dlouhou dobu jsem kvůli tomu řešil, zda mám vůbec s médii mluvit, případně kdy a o čem. Postupem času a příležitostí si asi každý oslovovaný vytváří styl odpovědí, v nichž může zohlednit, že právě on o některých věcech mluvit nebude, protože se to nesluší. O nich mají mluvit jeho „zaměstnavatelé“, parlamentní politici. Anebo experti bez omezení elementární loajalitou k „domu“. Je to testování metodou pokus–chyba, tedy na základě reakcí: kladných, žádných, negativních. Mám to štěstí, že negativních reakcí bylo v mém případě minimum. Ba co více, díky médiím se expertovi v jeho zaměstnání upevňuje

expertní status, ač je pravděpodobně týmž člověkem, jakým by byl bez zájmu médií; o tom se ještě zmíním.

Druhou otázkou je zařazení univerzitní. Navzdory tomu, že jsem měl o ústavní právo zájem od dob středoškolských studií, z různých důvodů jsem nikdy neměl formální vazbu ke katedře ústavního práva. Má-li někdo pocit, že experti na ústavní právo pobývají na katedře ústavního práva, je existence ústavního experta mimo příslušné pracoviště protismyslná, nebo alespoň podezřelá. Vysoký fakultní či novník ostatně na jedné konferenci mluvil o přítomných „ústavních expertech, ať už skutečných, anebo jmenovaných médií“. Mám pocit, že mluvil o mně. Tolik tedy ke konstituování role zájmem médií.

Právníci jako „mluvící hlavy“

Řekl bych, že hlavní kategorií odborníků zvaných do vysílání televizního nebo rozhlasového, případně vytěžovaných písařskými novináři, byli dlouhodobě politologové, následovaní ekonomy. Právníci se objevovali méně často, zejména v souvislosti s trestními případy; některá média měla dokonce své oblíbené advokáty. Ztotožnění právníka s advokátem bylo dosti zafixováno – sám jsem byl ostatně v souvislosti s nějakým vyjádřením označen za advokáta, když jsem přece právník...

Nástup odborníků na ústavní právo se datuje do doby, kdy začaly drhnout politické procesy, a tedy se začalo zjišťovat, co je v souladu s Ústavou, co nikoliv, jak se má postupovat, a co se stane, bude-li se postupovat jinak. Zatímco dříve byl dominantním mluvčím této komunity prof. Václav Pavlíček jako přední znalec problematiky dekrétů prezidenta Edvarda Beneše, někdy kolem roku 2006 začalo „uznaných“ expertů přibývat. Souviselo to s komplikovanou volbou předsedy Poslanecké sněmovny v létě 2006. Výrazným přelomem však byl až rok 2009 a v něm přezkum ústavnosti Lisabonské smlouvy a zejména zrušení ústavního zákona o zkrácení volebního období Poslanecké sněmovny Ústavním soudem. Pak už se témata ústavního práva stala pravidelnými v souvislosti s kontroverzními kroky prezidenta republiky, větším vtahováním Ústavního soudu do sporů vlády a opozice, akcelerující debatou o přímé volbě hlavy státu a řadou dalších ústavních změn každou chvíli zvažovaných některým z politiků, trestním stíháním poslanců apod.

Povolána byla generace čerstvých třicátní-

ků (autor tohoto textu, o něco mladší Jan Winttr, později Jan Kudrna nebo Marek Antoš). Z padesátníků se jedná především o Aleše Gerlocha nebo Jiřího Hřebejka.

Naopak starší Vojtěch Cepl se vlastně příliš nehodil pro roli osoby dotazované na detail v očekávání odpovědi, která umožní rozhovor po třech až čtyřech minutách uzavřít: jeho doménou byl vlastní rozhlasový pořad, případně jiné platformy pro delší promluvy. Jeho mediální kouzlo spočívalo v jakémsi misionářství či kazatelství; do svého rozhlasového pořadu mne ostatně zval s tím, ať se sám ozvu, ať budu mít na srdci něco, co chci sdělit národu. Je tudíž v kontextu tohoto článku výjimkou – preferoval vlastní sdělení před zodpovídáním situace podmíněné otázky. Podobný mu v tom může být snad Jiří Příběh, což je ovšem dáno mj. geografickými faktory – působí na univerzitě v Cardiffu.

Všichni výše zmiňovaní právníci jsou z Prahy. Nevýhodou právníků brněnských zřejmě je, že současně působí jako soudci nebo spolupracovníci soudců, takže by na mnoho otázek nemohli odpovídat. Proto se jen velmi zřídka někde objevilo vyjádření Jana Filipa, ač je po mém soudu úplnou špičkou oboru. Nevýhodou právníků z Olomouce je, že jsou z Olomouce. Jinak mne moc nenapadá, proč jen výjimečně „prorazí“ někdo z nich, typicky Michal Bartoň.

Mám pocit, že v České televizi v seznamu ústavních expertů existuje určitá hierarchie odhadnutelná z toho, v jakém pořadí je kdo někam zván. Ale i jinak se dají odhalit specifika: např. v Lidových novinách je snad vždy citován Marek Antoš.

Zajímavé je, nač jsme vlastně dotazováni. Občas jde o otázky pocitové, kdy by dotazovaným mohl být v zásadě kdokoli, převažuje však hledání odborného vědění. A to buď v podobě holé informace (něco nějak je), anebo v podobě utlumení nejistoty: něco je nejednoznačné, sporné, tak hledáme někoho, kdo řekne, jak to je. Tím někým je expert, nositel vědění, které se ideálně vymyká sporům, protože je to vědění objektivní. Spory přece patří do politiky a sféry mínění. To je ovšem základní omyl a pro někoho i figl: utnout diskusi odvoláním se na neutrální a objektivní instanci vědy různé proveniencie. Zvláště právní věda je vědou argumentativní, v níž zdaleka ne vše nějak „je“ samo o sobě.

Paradoxní je, že nezřídka tím vědění – jde-li jen o informace a nikoliv o kontext – dis-

ponuje sám tazatel. Naposledy jsem s tím byl konfrontován při natáčení sekvencí do reportáže o ústavní žalobě na prezidenta republiky. Velmi dobře připravená novinářka znala zákon o Ústavním soudu, přičemž její dotazy směřovaly primárně k zákonu o Ústavním soudu. Na mou otázku, proč to tedy neřekne sama, když to ví, opáčila, že od odborníka to vyzní lépe. To je přesně fenomén „mluvící hlavy“, která na obrazovce pronese jednu větu, čas od času ostatně jsou v rozporu s celkovým smyslem sdělení dotazovaného, ale pořad je pestřejší.

Ještě specifičtější je mixování pozic hostů v Událostech, komentářích a v Otázkách Václava Moravce, kdy lze někdy zůstat doma, resp. mluvit před domem (je to dobrodružnější), jindy se sedí ve studiu, a ještě jindy v jiném studiu či na chodbě budovy televizního zpravodajství. Možná to činí divákův vjem zajímavější, nevím.

K čemu jsou nám média?

Poměrně dlouhou dobu jsem měl pocit, že mně jako dotazovanému nejsou k ničemu. Subjektivní pocit vlastní odbornosti jsem odvíjel zejména z vlastní psaní odborných textů. Ani jedno z mých dvou zaměstnání nikterak nesouvisí s tím, zda se mne někdo z mediálního světa na něco ptá, čili nic. Jako potenciální učitel na soukromých školách bych mohl být atraktivní už proto, že jsem docent, což s sebou nese jistý potenciál ve vztahu k Akreditační komisi atd.

Proč tedy s médii mluvit? Důvodů je samozřejmě více. Jedním z nich je ješitnost. V normálních rodinách typu té mé není příliš mnoho lidí, o kterých padne nějaká zmínka v novinách či jiném médiu. Navíc je to, přinejmenším zprvu, netuctový pocit, zajímá-li někoho, co si myslíte, protože standardní přece je, že neza-

jímáte nikoho. Specifický bonus televize může být v tom, že jste někdy a někým na ulici k rozpoznání od ostatních, což mi však spíše nevyhovuje – mj. je to limitem případného provádění nepřístojností typu házení koblih na veřejnosti.

Další důvod se dá shrnout do slov „Kdo, když ne já?“ Dozajista totiž nakonec někdo na otázky odpoví, někam půjde. Myslím si, že je jedno, kdo a co řekne? Někdy ano, jindy ne. Proto jsem také začal novinářům doporučovat další kolegy, o nichž jsem byl přesvědčen, že o věci X vědí více než já a řeknou to lépe než já. Nicméně jsou témata, na něž mám vyhraněný názor a byv tázán, rád jej vyjevím. Zcela výjimečně může názorová vyhraněnost transformovat figuru „Sedávej, panenka, v koutě“ ve figuru experta – misionáře, což obnáší sepsání novinového článku z vlastní iniciativy.

S předchozím důvodem souvisí jakýsi pocit společenské odpovědnosti: při subtilní dělbě práce ve společnosti existují důvody, proč se lidé jako já užíjí prací, která je baví. Správné ale je, když společnosti oplácejí tím, že jsou-li tázáni na něco, o čem něco vědí, měli by se snažit srozumitelným způsobem odpovídat.

Na třetí důvod může být navěšen důvod čtvrtý, kterým je vliv na dění. S informacemi obsaženými v mediálních sděleních se běžně pracuje jako s nástrojem zjištění postojů odborné komunity, a protože nikdo nezkoumá odborné knihy a časopisy, raději si zavolá. V rámci odůvodnění usnesení o zastavení řízení o ústavní žalobě na prezidenta republiky dokonce i Ústavní soud odkázal na vyjádření V. Pavlíčka pro server tyden.cz. Zkratka, prezentované názory mohou mít vliv na společenské procesy, názory smlčené moc ne.

Mohl bych asi ve vymyšlení důvodů pokračovat. Podstatné však je, že mám pocit, že mi

nakonec kontakt s médii nejspíše pomohl. Myslím totiž, že moji studenti více vnímají větu v televizi než v některé z mých knih. Po počátečních rozpacích možná i leckterému senátorovi připadá úradek někoho, kdo jej vyjevuje i veřejnosti, v některých ohledech atraktivnější, než kdyby se to nedělo. Ostatně myslím, že pomohl nejen mně. Mám totiž takový pocit, že jednomu z mých kolegů spolupráce s médii zvýšila sebeúctu a v konečném důsledku zlepšila i vztahy se studenty. Další se stal fakultním kolegům známější díky pravidelným článkům v denním tisku než chrlením knih.

Rozhodně by však bylo ošidné tomu přikládat neadekvátní význam. Kvůli zodpovídání otázek médiím se nikdo chytřejším nestává, cvičí se však v úspornější a srozumitelnější komunikaci. Velmi ošemetné by také bylo propadnutí pocitu, že psaní akademických textů je vlastně mrhání časem, když se lze „proslavit“ během patnácti vteřin v televizi. Krom toho styky s médii nikomu nepomohou ani tehdy, má-li být propuštěn...

Určitě není někdy příliš obcerstvující vykládat to samé potřetí či počtvrté. K tomu však platí důvody shora uváděné. Po některých vlnách mediálního zájmu v návaznosti na nějaký ústavní karambol si člověk znovu zvyká, že normální je, když mu telefon stále nevyzvání, než naopak. Když by však přestal vyzvánět, bylo by to dobré znamení, že náš veřejný život probíhá plynule, bez rad a komentářů těch, kterým se říká „ústavní právníci“. Anebo jen proto, že právě jeho služeb už není potřeba.

Doc. JUDr. Jan Kysela, PhD. patří k nejcitovanějším právníkům českých médií. Vede katedru politologie na Právnické fakultě Univerzity Karlovy a je tajemníkem Komise pro ústavu a parlamentní procedury Senátu PČR.

Koukám, že recyklovaný je oboje, papír i obsah.

Deglobalizovaná mediální kotlina

• Michal Komárek

Mediální magnát Jaromír Soukup mluvil nedávno v rozhovoru pro českou verzi časopisu Forbes o procesu „deglobalizace médií“ ve východní Evropě a měl přitom na mysli zřejmě i mediální trh v Česku. Jde o to, že zahraniční vydavatelé slábnou a jejich místo obsazují místní „oligarchové“. A s tím se stále častěji objevuje i otázka, zda a jaký vliv to má na nezávislost našich médií.

Mezi nejvýraznější a také nejvíce kritizované mediální „oligarchy“ patří sám Jaromír Soukup. Vlastní největší tuzemskou mediální agenturu Medea a k ní postupně přikoupil například časopisy Týden a Instinkt nebo televizi Barrandov. Vrátime se k tomu, na začátek ale relativní drobnost, která ilustruje rozměry mediálního trhu uvnitř naší kotliny.

Kotlina

Nejnovějším Soukupovým mediálním počinem je příprava časopisu MarketingSalesMedia, který má vyjít poprvé už na přelomu dubna a května. Časopis připravuje a povede donedávna šéfredaktor podobně zaměřeného titulu Marketing and Media Daniel Köppl.

Köppl jako šéfredaktor Marketing and Media, který vydává Economia miliardáře Zdeňka Bakaly, vedl se Soukupem poměrně ostrý rozhovor v srpnu 2011, tedy ještě předtím než magnát koupil Týden a Instinkt. O dva měsíce později, když už byl Soukupův tah zveřejněn, vyšel v Köpplově časopise tvrdý komentář, který mluvil o „bezprecedentním porušení pravidla rovnováhy“.

Z Economie Köppl odchází k Soukupovi přes spolupráci se zpravodajským serverem Aktuálně.cz, kam v posledních dvou měsících psal například o tom, proč čeští miliardáři investují do médií. O Aktuálně.cz ovšem rozšířil své impérium Zdeňk Bakala. Jednání jsou prý intenzivní a tak by se teoreticky mohlo stát, že Bakala koupí Aktuálně.cz ještě i s Köpplem. Aby bylo jasno: nejde mi tu o kritiku kolegy Köppla, nýbrž o stísněnost českého mediálního trhu. Ta spolu s „deglobalizací“ vytváří silný tlak na nezávislost novinářů, kteří se pohybují na cestě od jednoho miliardáře k druhému.

A vytváří i bizarní společenství. Šéfredaktor týdeníku Respekt Erik Tabery nedávno v rozhovoru pro server MediaGuru uvedl: „Škodí nám, že majitel Týdne je zároveň majitelem největší mediální agentury v zemi. To je evropský unikát. Týden navíc uzavřel dohodu o inzertní spolupráci s dalším naším přímým konkurentem Reflexem, takže čelíme poměrně brutálnímu tlaku.“ Čili: bývalí konkurenti Reflex a Týden se spojují, aby likvidovali Respekt. Zároveň se rozbíhají spekulace, že čeští

miliardáři – zejména Andrej Babiš nebo Jaromír Soukup – by rádi koupili vydavatelství Ringier Axel Springer, které vydává Reflex. Respekt vydává Zdeňk Bakala.

Intermezzo: Objektivita? Zapomeňte!

Sociolog médií Jaromír Volek v rozhovoru pro Literární noviny zpochybnil, že si média dnes ještě mohou nárokovat atributy „objektivnosti a nezávislosti“. „Jde o problém, jenž se týká celé západní žurnalistiky, v rámci které dochází ke skryté a velmi rychlé likvidaci obou principů. Ideálem či cílem tohoto procesu je setřít rozdíl mezi nezávislostí a závislostí, objektivitou a neobjektivitou,“ říká Volek. „Nejde tak primárně o to zabránit publikaci textů, které někomu straní a jsou neobjektivní, ale o to utajit, že nezávislosti a objektivitě není možné v daném tržním pojetí médií dosáhnout.“

A možné to není prostě proto, že komerčním médiím dává trh smysl tím, že jim umožňuje vytvářet zisk a prodávat čtenáře inzertním. „To je ale fatálně omezuje v tom, aby byla schopna důsledně uplatňovat svou nezávislost a objektivitu, jelikož ty jsou v komerčním prostředí dobré především jako tržní atributy, tedy hodí se, pokud jsou obchodovatelné a umožňují zvyšovat prodej, respektive počet čtenářů a s ním i inzertní ceny,“ dodává Volek.

Neboli: principy objektivitě a nezávislosti jsou dobré pouze a právě tehdy, pokud přitahují větší počet inzertních. K tomu ovšem není nutné je skutečně aplikovat v praxi, stačí je deklarovat a tím zvyšovat důvěryhodnost média a tedy jeho inzertní atraktivitu. „Jde prostě o obal, jenž má prodávat produkt-médium, které s obalem nemá žádný věcný vztah,“ shrnuje Jaromír Volek.

Mediálky

A tak se vracíme k Jaromíru Soukupovi jako vydavateli týdeníků, majiteli televize a zároveň také majiteli největší české mediální agentury. Tedy agentury, která pro svoje klienty zajišťuje umístění reklamy v médiích. Dalo by se tedy říci, že Soukup ten „obal“, o němž se zmiňuje sociolog Volek, vytváří, naplňuje obsahem, nabízí i nakupuje.

Potenciální moc mediálních agentur neboli mediálek spočívá v tom, že disponují reklamním rozpočtem svých klientů – i na našem trhu jde o miliardy korun. S tímto rozpočtem v zádech mohou teoreticky tlačit média do kouta: Chcete reklamní balík v hodnotě x milionů? Pak nám poskytněte mimořádnou slevu pro klienta a mimořádné bonusy pro nás. Jinak ten balík dostane vaše konkurence.

Šéfredaktor Hospodářských novin Petr Šabata k tomu říká: „Ano, vydíral nás kdosi bru-

tálně prostřednictvím inzerce, což jsme rezolutně odmítli. A v menším se s tím setkáváme skoro denně.“ „Vyděrače“ jmenovat nechce, o podobné zkušenosti nicméně mluví i další novináři.

A mluví i o tom, že nemusí jít „jen“ o finanční bonusy pro klienty či agenturu, nýbrž o požadavky na umístění skryté reklamy či o politické mocenské hry. Peníze se například mohou přelévat k politickým stranám: mediálka vyjedná s médii vysokou slevu pro kampaň politické strany za to, že „dodá“ jiné bohaté klienty, kteří zaplatí plně taxy a skrytě tak sponzorují volební kampaň. I v této souvislosti bývá často uváděno jméno Jaromíra Soukupa, který už podporoval několik politických subjektů.

Připočteme k tomu, že Soukup vloni společně s TV Nova založil Sdružení pro měření sledovanosti, které by mělo konkurovat dosud fungujícímu systému získávání dat o sledovanosti a divácích, o rozdělení trhu. Dotváří to Soukupovo impérium do skutečně komplexních rozměrů: Má vlastní média, mediální agenturu a usiluje i o ovládnutí trhu s informacemi o sledovanosti televizí. Poskytuje to teoreticky nesmírně účinný nástroj pro prosazování vlastních politických a obchodních zájmů. Ten svět můžeme charakterizovat takto: všichni zúčastnění vědí, že „obal“ je obal a nikdo, kdo věci rozumí, ho nebere vážně.

Andrej Babiš nebo Zdeňk Bakala nemají svoje mediálky a netočí se kolem nich podezření ohledně zneužívání médií. Nicméně i oni mají v této zemi svoje obchodní i politické zájmy. A i při sebevětší snaze o čistotu to pro jejich média může vytvářet potenciální střet zájmů.

Příkladem je nedávná prezidentská volba. Vydavatel Hospodářských novin a Respektu Zdeňk Bakala sponzoroval kampaň Karla Schwarzenberga. Respekt a HN doporučily čtenářům Schwarzenberga volit. Sympatie Bakaly ani těchto listů nejsou nečekané ani překvapivé. Platí i to, že Respekt a HN patří k tomu nejsolidnějšímu na našem mediálním trhu a je nepravděpodobné, že by Bakala chtěl zasahovat do jejich obsahu. Souběh sponzoringu a doporučení je nicméně pro důvěryhodnost novinářů problém.

Daniel Köppl má pravdu: „Existuje jedno téma, které je v českých médiích tabu – otázka vlivu jejich vlastnictví na obsah. Přitom at chceme nebo ne, je prostě fakt, že koncentrace médií do rukou českých miliardářů médiím škodí.“ Je otázka, jestli to dokáže vysvětlit Jaromíru Soukupovi.

Autor je redaktorem Literárních novin.

Německá ARD: Demokracie a sdílená odpovědnost, které fungují

Německý model veřejnoprávního vysílání poskytuje výborný příklad v praxi fungujících principů sdílené odpovědnosti. Federace stanic ARD, vědoma si historických zkušeností, naplňuje ideu tvorby politicky nezávislých a pestrých mediálních obsahů. Děje se tak na základech vnitřně nikoli pouze formálního, ale faktického demokratického nastavení systému kontroly, financování a řízení devíti spolkových a dvou nadnárodních stanic.

● Lukáš Pfauser

Válečná zkušenost

Počátek veřejnoprávního rozhlasového a televizního vysílání v Německu předznamenaly historické zkušenosti s centralizovaným řízením médií, která v souvislosti s mocenskými ambicemi státního aparátu sloužila k rozšiřování propagandy. Na konci druhé světové války vítězné mocnosti vytvořily základy pro veřejnoprávní instituce, jejichž demokratické, nezávislé a nekomerční fungování mělo zabránit opakování situace, kdy ústředně koordinované sdělovací prostředky účelně manipulovaly v zájmu vládnoucí garnitury hodnotovým systémem společnosti. Piliře z roku 1945 stojí dodnes.

16 spolkových zemí, 9 vysílatelů

Veřejnoprávní televize a rádia pod značkou ARD, jejichž signál pokrývá území šestnácti spolkových zemí, tvoří devět vysílacích společností. Proto je u ARD přesnější hovořit spíše o společenství nebo o federaci vysílatelů. Do zmíněného celku patří Bavorský rozhlas a televize (BR), Rádio Brémy, Hesenský rozhlas a televize (HR), Středoněmecký rozhlas a televize (MDR), Rádio a televize Berlín, Brandenburg (RBB), Sárské vysílání (SR), Jihozápadní rozhlas a televize (SWR), Severoněmecké vysílání (NDR) a Západoněmecké vysílání Kolín (WDR).

Nezávislý obsah pro všechny

Základní poslání pro tvorbu mediálního obsahu a přístupu k němu vystihují slova pestrost, nezávislost a rovnost. Veřejnoprávní vysílání považují Němci za kulturní bohatství, které neslouží snahám vytvářet zisk. Jednotliví vysílatelé sdružení pod hlavičkou ARD nabízejí rozmanitý program pro všechny diváky (nestranné zpravodajství, sport, zábavní, hudební a kulturní pořady, politické magazíny, filmy, pořady pro menšiny a o víře) a zajišťují rovnost šancí v jeho dostupnosti. Vzdálená obdoba českého prvního kanálu ztělesňuje pojem informační svobody s cílem poskytnout lidem individuální prostor pro vytváření mínění.

Mnohé o naplňování plurality vysílání napovídají základní informace týkající se struktury hlavního veřejnoprávního programu. Procentuálně nejvíce je zastoupeno zpravodajství (41 %) a hraná tvorba (36 %). Následuje sport, dětské pořady a zábava (po 6 %). Pravidelně se na obrazovce ARD objevuje ranní a polední magazín. Po podvečerních zprávách následují tematické,

zábavné programy a seriály z vlastní produkce stanic. Nadto je možné naladit dětský kanál bez reklam KiKA, který vznikl v polovině devadesátých let z veřejnoprávní iniciativy.

Instituce médií veřejné služby

Dohled nad nezávislostí médií a naplňováním různosti v programovém uspořádání, kterou vymezuje zákon, vykonává devět jednotlivých veřejnoprávních rad složených ze zástupců různých společenských skupin (kromě církví a politiků různá sdružení, např. ve středním Německu je to mezi 43 členy např. hospodářská komora nebo saské sdružení obětí stalinského režimu). Vliv členů rady na pluralitu a nestrannost sdělovacích prostředků není formální, ale faktický, neboť odpovědné osoby jmenují sama sdružení a politické strany a rada jako celek tudíž není de facto prodlouženou rukou představitelů moci.

Nutno podotknout, že složení a práce každé rady se odvíjí od legislativního rámce spolkových zemí. Nicméně v regionu středního Německa, který zahrnuje Sasko, Sasko-Anhaltsko a Durynsko, volí orgán co dva roky předsedu a místopředsedu podle principu rotace v zastoupení tří územních celků. Do kompetencí rady dále spadá jmenování ředitelů stanic, tzv. intendantů.

Souběžně fungují komplexní pravidla vnitřního řízení samotné ARD. Důležitou roli sehrává předsednictvo, kde zasedají intendant jednotlivých veřejnoprávních stanic, zástupce televize Deutsche Welle (ta vysílá mimo území Německa, viz níže) a tajemník generálního sekretariátu ARD. Orgán volí jednu členskou organizaci, aby převzala na dva roky řízení federace stanic. Ředitel či ředitelka veřejnoprávního kanálu odpovídá uvedenou dobu za naplňování strategií a kontinuity v práci vysílatelů, čemuž poskytuje zájem generálního sekretariátu ARD v Berlíně.

Spolupráce mezi televizemi a rozhlasem se na nižších úrovních koordinuje podle odvětví činnosti přes výbory a komise. ARD, někdy za účasti ZDF a sousedních států, vytvořila také další nezávislé instituce odpovídající za sdílené úkoly. Např. ARD Degeto (produkce, nákup, licence filmů a seriálů a jejich nasazování do programu) nebo DRA (národní archiv vysílání).

Financování ARD

Náklady provozu společenství plynoucí z technických, mzdových, obchodních i právních úkolů financují z 80 % koncesionářské poplatky, zby-

tek příjmů kryje reklama a marketing, koprodukcce či kofinancování. Výše poplatků činí aktuálně bezmála 18 eur měsíčně, jejich výběr se bude od roku 2013 vykonávat nikoli podle počtu přístrojů, ale na základě povinnosti každého sídla.

Členové ARD disponují i vzhledem k nestejným výnosům z poplatků (signálem pokrývaná území se neshodují s velikostí populace) dostatečným množstvím peněz. Všechny devět rovnocenně zajišťuje kvalitní, pestrý program, a dostojí tak veřejnoprávním závazkům. Silnější vysílatelé totiž vykrývají rozdíly podporou „slabších“ kolegů.

Samostatnou oblast představuje reklama, kterou reguluje pravidlo maximálního rozsahu dvaceti minut za pracovní den vysílání a zákazu jít po osmé hodině večerní do éteru. Každá stanice ARD zřídila nezávislé firmy s pravomocemi ve smluvních otázkách, společné aktivity jsou řízeny v rámci instituce ARD Werbung.

Regiony a společný program

Vedle německého prvního programu zachytí diváci sedm nepřetržitých regionálních vysílání, z nichž mnohá vyrábějí vlastní zpravodajské, vzdělávací, dokumentární, vědecké či soutěžní pořady. I zde se v praxi uznávají sdílené principy, protože každé dílo z regionu má přes programový fond šanci dostat se do ostatních částí země, navíc je lze zachytit přes satelit.

Rozhlasové stanice si zase intenzivně vyměňují pořady a podílejí se spolu na vzniku čtyř nočních proudů, do kterých přispívají různá studia z celé země. Největšími jsou Bayern 1, HR1, SWR 1, Antenne Brandenburg, MDR 1 nebo Bremen 1.

Specifika: Deutsche Welle a ARTE

Zvláštní postavení v systému německého veřejnoprávního vysílání zaujímá od roku 1953 centrálně řízená stanice Deutsche Welle a běží díky zákonu a příspěvkům federální vlády a má za úkol ve třiceti jazycích rozšiřovat mimo území Německa evropskou kulturu a demokratické hodnoty. Kanál, jehož zástupce sedí v předsednictvu ARD, doplňuje počet stanic veřejné služby na kulatých deset a dává pojmu sdílené odpovědnosti nadnárodní rozměr. Podobně jako v případě účasti ARD na evropské televizi ARTE.

Pozn. autora: Text vznikl za pomoci oficiálních informací dostupných na webových stránkách zmíněných institucí.

Trestající soudy – ultima ratio pro bulvár

Již třetím rokem se snaží Lidové noviny šířit právní osvětu prostřednictvím zvláštní přílohy Právo & Justice, která začala vycházet v lednu 2011. Její kmenoví autoři Tomáš Němeček a Václav Drchal v letošním prvním dubnovém čísle upozornili na změnu v chování soudců ve vztahu k pomlouvačným a nepravdivým zprávám bulvárního tisku, které jsou „trestány“ přiznáním stále vyšších částek nemajetkové újmy postíženým celebritám.

• Milan Šmíd

Začátek příběhu sahá do prvních porevolučních dnů a týdnů. Ve stejný den 28. března 1990, kdy Federální shromáždění odstranilo z tiskového zákona cenzuru a další paragrafy omezující svobodu tisku, novelizovali poslanci Občanský zákoník, paragraf na ochranu osobnosti. K dosavadnímu prvnímu odstavci, podle něhož má občan právo domáhat se, aby bylo upuštěno od neoprávněných zásahů do práva na ochranu jeho osobnosti, přibýly další dva odstavce v tomto znění:

2) Pokud by se nejevilo postačujícím zadoostiučnění podle odstavce 1 zejména proto, že byla ve značné míře snížena důstojnost občana nebo jeho vážnost ve společnosti, má občan též právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích.

3) Výši náhrady podle odstavce 2 určí soud s přihlédnutím k závažnosti vzniklé újmy a k okolnostem, za nichž k porušení práva došlo.

Tak se dostala do občanského zákoníku náhrada nemajetkové újmy v penězích a předkladatel novely zákona poslanec Leo Dvořák se nijak netajil jejím hlavním účelem, když parlamentnímu plénu sdělil, že: *Rychlost, s jakou byla připravena tato novela, svědčí o tom, že dnes potřebujeme, především před zahájením volební kampaně, skutečně nějakým způsobem občany chránit před útoky nejen tisku, televize a ostatních hromadných sdělovacích prostředků.*

Zkrátka novináři na jedné straně získali svobodu, ale na druhé straně se nad nimi od té chvíle měla vznášet hrozba finančního postihu v případech, kdyby se utrhl ze řetězu a zneužívali média k pomlouvačným kampaním, nebo si začali vymýšlet. Bylo zajímavé pozorovat nejistotu soudců, kteří byli z dob minulých zvyklí rozhodovat v předem předepsaných mantinelech a sazbách, a nyní měli rozhodovat o žalobách požadujících milionové náhrady za nemajetkové újmy. Žaloby si přehazovali jako horký brambor, oddalovali rozhodnutí, jeden čekal na druhého, kdo nasadí latku.

Nakonec až po dvou letech první větší náhrady za nemajetkovou újmu získali někdejší disidenti – v roce 1992 chartista a ředitel BIS Stanislav Devátý a také další chartista Václav Benda. Ten první v roce 1992 vysoudil půl milionu korun za nepravdivé tvrzení, že byl agentem BIS. Tomu druhému soud přiznal za nepravdivé tvrzení šéfredaktora Špiглу Ladislava Froňka „Benda obvinil Dienstbiera z agentství v StB“ dokonce náhradu ve výši 750 000 Kč, ovšem tuto částku Václav Benda nikdy neviděl. Osmiletá odvolávací soudní anabáze skončila úmrtím žalobce a odložením případu ad acta.

Konec nadstandardní tolerance?

I v dalších letech se soudy stavěly k pomlouvačným tvrzením na veřejnosti liknavě až smířlivě pod heslem ochrany svobody projevu. Svým způsobem to bylo pochopitelné po letech tvrdého potlačování této svobody. Ovšem doba této nadstandardní tolerance zřejmě končí, zvláště u přešlapů bulvárního tisku. Článek Tomáše Němečka a Václava Drchala *Milion, a to bleskem* v Lidových novinách ze 7. dubna to popisuje takto:

Stalo se to nenápadně, ale během posledních tří let sazby za články v laciných médiích vzrostly z desítek tisíc na statisíce. Když Dagmar Stamidisová přiznala milion herci Vašutovi od deníku Aha!, bylo to kvůli lžím z intimního soukromí, například o údajné promiskuitě. (...) Minulý měsíc ovšem soudkyně Stamidisová přiznala milion korun i herci a divadelnímu podnikateli Tomáši Töpferovi za nepravdivý článek v Blesku, podle nějž po Töpferově odchodu z předchozího ředitelského místa zbyly dluhy a nezaplacené mzdy. Blesk to neuměl doložit – jak se ukázalo, zdrojem byl falešný telefonát z divadla (...) „Přiznaná satisfakce může být chápána i jako prevence, která má nutit novináře k ověřování,“ vysvětluje soudkyně. Přihlédla i k načasování: Töpfer kandidoval do Senátu a nastupoval jako ředitel pražského Divadla na Vinohradech, článek ho tedy mohl poškodit. (Rozsudek není pravomocný.) Bývalý asistent místopředsedkyně Ústavního soudu Marian Kokeš (v článku v této příloze na str. 15) míní, že základ vytvořil loňský březnový nález I. ÚS 1586/09, jež těsně před svým odchodem napsala Eliška Wagnerová.

Právě nález Ústavního soudu od Elišky Wagnerové je možné chápat jako přelomový, který mohl mít vliv na chování dalších soudů, když dnes *ministatistika* vypadá takto: za poslední dva roky je v databázi Nejvyššího soudu deset případů, které lze označit za „spor s bulvárem“. V šesti Nejvyšší soud souhlasil s přitvrzujícím trendem (z toho ve třech dokonce doporučil sankci ještě zvýšit) a jen dvakrát byl proti...

Dlouhá cesta Vieweghovy žaloby

Připomeňme si případ, který Eliška Wagnerová spolu s plénem ÚS rozhodovala. Bulvární deník Aha! zveřejnil 5. prosince 2004

Žádný sportovec, vyhrál soudní spor s bulvárem.

článek s titulkem *Má tajnou milenku!* a s podtitulky a mezititulky *Viewegh má rád mladé autorky, ...jeho manželka čeká druhé dítě!* a *Ukázal mi své velké ořezávátka!* To vše doprovodily fotografie spisovatele Michala Viewegha, jeho manželky s dítětem a údajné milenky. Viewegh pak zažaloval vydavatele, společnost EBIKA s. r. o., o náhradu nemajetkové újmy ve výši 5 milionů korun s přihlédnutím k tomu, že jeho žena byla v té době těhotná a že uvedené informace se jako upoutávka na deník Aha! objevila v televizi Nova a v dalších médiích.

Městský soud v Praze nakonec rozhodl, že EBIKA musí Vieweghovi zaplatit jen 50 tisíc korun a soudní náklady ve výši 15 025,- Kč. Ve zdůvodnění soud zdůraznil, že bulvár se Vieweghovi omluvil a že on sám si svoji újmu zmenšil tím, jak o případu informoval v tisku a v televizním pořadu *Bez obalu*. Viewegh se odvolal k Vrchnímu soudu, který náhradu zvýšil na 200 000 korun, tedy na částku, která ve vztahu k prodanému nákladu se bulváru stále ještě mohla vyplatit. Michal Viewegh pak podal dovolání k Nejvyššímu soudu, u něhož neuspěl. Také proto se obrátil na soud ústavní.

Ten vloni v březnu ve svém nálezu konstatoval, že *obecné soudy nedostály své ústavní povinnosti poskytovat ochranu základem právním stěžovatele (čl. 4 Ústavy ČR), neboť svým postupem, dostatečně nezohledňujícím závažnost a intenzitu zásahu do osobnostních práv stěžovatele a neposkytly adekvátní ochranu základnímu právu stěžovatele na respekt k soukromému životu, garantovaného čl. 10 Listiny a čl. 8 Úmluvy.*

Tím, že Ústavní soud Vieweghově stížnosti vyhověl, rozhodnutí soudů zrušil, a vrátil vše k novému projednání, dal jasně najevo, že lhát a vymýšlet se už přistě nemusí bulváru vyplácet. Jak uvádí příloha Lidových novin, poslední rozsudky to potvrzují:

Nejvyšší soud potvrdil 300 tisíc nezletilému synovi zpěvačky Bartošové za to, že Pestrý svět zesměšňoval jeho nadváhu. I kdyby to byla pravda, „u nezletilého dítěte, které se na veřejnosti samo neprosazuje“, je to nepřiměřený zásah do osobnostních práv.

Tomáši Töpferovi přiznal Vrchní soud v Praze 500 tisíc korun za to, že v létě 2006 dal Blesk na titulní stranu jeho nahé fotky z domácího bazénu (fotograf byl schovaný ve vedlejší zahradě).

Nejvyšší soud v zajímavém rozsudku předsedkyně Ivy Brožové (28 Cdo 4755/2009) rozhodl, že se vydavatel Pestrého světa a Rytmu života bezdůvodně obohatil tím, že v období tří a půl roku umístil na obálku 41krát tvář zpěvačky Vondráčkové a používal ji v reklamě.

Prodáme vám tak leda blesk z čistého nebe.

Veřejné mínění jako regulátor selhává

Pod titulkem *Zápas celebrit s „pestrým světem“* se k uvedeným případům ve stejné příloze vyjadřuje také Marian Kokeš, doktorand na PF UK a asistent soudce Nejvyššího správního soudu, pro kterého současný posun v judikatuře „zavdává příčinu k optimismu“. Zároveň však v závěru své analýzy varuje:

Minulost prokázala, že i dobře míněné úmysly se mohou zvrhnout v nekontrolované zlo. Judikatorní vývoj nemůže být živěn

jakousi touhou vyhlásit a vést systematickou válku proti „bulváru“. Soudy se zde pohybují ještě na tenčí hranici než v případě klasického střetu svobody projevu s osobnostními právy jednotlivců, neboť v těchto případech je ve hře úplné omezení svobody projevu.

Byť je žádoucí, aby soudy při hodnocení takového zásahu vzaly do úvahy onu marketingovou strategii, účel existence i charakter činnosti samotného původce zásahu, nesmí se jednat o faktor jediný a klíčový. Vždy zde zůstává obezřetnost vůči nepřipustnému „zglajchšaltování“ či „stigmatizaci“. Obzvláště za situace, kdy se v dnešní zrychlené době v podstatě všechna média pod tlakem konkurence snaží předávat aktuální, exkluzivní, nicméně často nedostatečně ověřené či přímo lživé informace. Všechna tak, byť samozřejmě v odlišné míře, přispívají k „bulvarizaci“ veřejného prostoru.

Právní regulace a sankce ukládané soudy by měly být prostředkem ultima ratio a pohybovat se o několik kroků pozadu. Ke kultivaci kulturně společenského prostoru musí sloužit jiné než mocenské a autoritativní nástroje.“

Těmi jinými než mocenskými nástroji míní autor veřejné mínění, které by mohlo a mělo být regulátorem svého druhu, ale které však v této funkci selhává. Po médiích, která založila svou marketingovou strategii na difamujících informacích, je stále velká poptávka.

Lidé tyto laciné plátky kupují, a odmítavý postoj veřejnosti k lžím a pomluvám – jako těm, které o dvojici Šafránková/Abrahám v roce 2001 zveřejnil bulvární deník Super – je bohužel stále jen ojedinělou výjimkou.

Všichni poslanci tady nepijou, některý sem už nalitý choděj.

Ocenění za propagaci českého letectví

Předseda Syndikátu novinářů ČR Adam Černý spolu s předsedou Klubu leteckých novinářů ČR Františkem Kučerou předávali 1. března 2013 v Parlamentu České republiky diplomy osobnostem českého letectví za rok 2012. Toto ocenění dostávají osobnosti, které se zasloužily o popularizaci českého letectví. Letos diplomy obdrželi:
Jiří Duras za vynikající výchovnou činnost v letecké akrobacii a za dvacet let organizování soutěže Karlovarský pohár.

Jiří Tlustý za dlouholetou propagaci čs. letectví a čs. letadel v zahraničí.
Miroslav A. Liškutín, DFC, AFC za publicistickou činnost a zásluhy v leteckých bojích II. světové války.
Ing. Milan Jančář za účinnou snahu o zachování čs. sportovních letadel Zlín Z-526.
Reprezentační družstvo leteckých modelářů ve složení Pavel Fencel, ing. Petr Tax a Karel Voděšil za příkladnou reprezentaci a titul mistrů světa v kategorii F4C.

● František Kučera

Kdo je kdo

Jiří Duras

Vedoucí Leteckého akrobatického centra Karlovy Vary se dlouhodobě věnuje výcviku začínajících pilotů akrobatů. Podařilo se mu vychovat celou řadu výborných pilotů, z nichž většina patří ve své kategorii mezi nejlepší u nás. Mnozí z nich nás úspěšně reprezentují na evropských i světových soutěžích. Založil a již dvacet let organizuje populární mezinárodní Karlovarský pohár, který je každoročním soutěžním setkáním našich i zahraničních leteckých akrobatů.

Jiří Tlustý

Patří k nestorům české a československé akrobacie a dlouhá léta patřil k absolutní svě-

Foto Karel Neumann

Média na pomoc památkám – XVI. ročník

Závěrečná zpráva odborné poroty novinářské soutěže

Porota ve složení doc. PhDr. Jiří T. Kotalík, Ing. Josef Platz, PhDr. Helena Pecharová, Mgr. Jan Tůma, PhDr. Aleš Holub, Miloš Šenkýř, Mgr. Bohuslav Kameník, Mgr. Naděžda Kalousová hodnotila 13. března závěry jednotlivých kategorií na základě předchozího jednání. V zastoupení Ing. Petra Masopusta řídil jednání doc. PhDr. Jiří T. Kotalík

Na základě došlých a přihlášených materiálů a dalších vybraných prací bylo zjištěno, že na rozdíl od předchozího roku se zájem o zachování kulturního dědictví rozšířil o autory deníků MF DNES, Lidové noviny, Deník, zejména v regionálních mutacích. Dále i o některé články časopisů Reflex, Týden, A2, Dědictví Koruny české či Turista.

Články zhruba 70 autorů jsou zaměřeny zejména na lokální problémy s některými ohroženými památkovými objekty, např. barokní zámek Lipová, zámek Zahrádka, Koněšpřežka, Kyselka a jiné menší objekty, z nichž zaznívá

kritika nekompetentnosti především státní správy, nejasná rozhodnutí, neodbornost a selhávání systému státní péče.

Porota rozhodla udělit tato ocenění:

Kategorie tisk

1. cena: Petr Kubát, redakce MF DNES Jižní Čechy, za soubor článků, zejména za kritický rozbor v článku *Chcete točnu, či UNESCO?*

2. cena: Petr Zídek, redakce Lidové noviny, za článek *Proč nepít mattonku?* Autor se formou rozhovoru zabývá především selháním systému památkové péče

3. cena: Martin Strakoš, redakce A2, za článek *Proti nové kvalitě*, týkající se zásahů do nádraží v Havířově a Ostravě

Kategorie rozhlas

1. cena – o první cenu se dělí: Eva Ocisková, ČRo Vltava, za pořad *Manětín – barokní skvost západočeské krajiny*; Jarmila Konrádo-

vá, ČRo Vltava, za pořad *Na skále nad Vltavou* o proměnách Vyšehradu

2. cena – o druhou cenu se dělí: Tamara Salcmanová, Miroslav Buriánek, ČRo Vltava Plzeň, za pořady seriálu *Památky znovuzrozené* a Jitka Cibulková Vokatá, ČRo České Budějovice, za cyklus *Malé tvrže Strakonicka*

3. cena Filip Černý, ČRo České Budějovice, za cyklus *Jihočeské kláštery*

Čestné uznání Pavla Kuchtová, ČRo České Budějovice, za cyklus *Nostalgické kouzlo historických plováren*.

Všechny zmíněné pořady vznikly v programové řadě *Výlety s Vltavou* ČRo Vltava v tvůrčích skupinách Praha, České Budějovice, Plzeň.

Kategorie televize

1. cena: Josef Císařovský, ČT, za pořad *Pátá čtvrt: zmizelé město pražské*, za neotřelý přístup k historickým faktům

tové elitě ve skupinové akrobacii sportovních letadel. Založil úspěšnou čtyřčlennou akrobatickou skupinu, která na letounech Zlín šířila slávu českého letectví, českých konstruktérů a československého leteckého průmyslu po celém světě. Vytvořil styl skupinové letecké akrobacie, který můžeme nazývat českou akrobatickou školou.

Miroslav A. Liškutín, DFC, AFC

M. A. Liškutín, DFC, AFC, se jako letec aktivně účastnil leteckých bojů II. světové války a bitvy o Británii. Po skončení války, když ho okolnosti nastupující komunistické moci donutily emigrovat do Velké Británie, působil řadu let v RAF i v poválečné době. Napsal několik vynikajících knih, jejichž obsah čerpal z bohatého života v řadách RAF nejen za války, ale i po ní. Tři z jeho knih vyšly také v češtině v nakladatelství Toužimský a Moravec. Jeho dílo je cenné nejen svojí literární hodnotou, ale zejména mistrným vystižením tehdejší atmosféry na západní frontě i v poválečné RAF. M. A. Liškutín je i přes svůj vysoký věk 94 let stále literárně činný a věnuje se memoárové tvorbě z oboru letectví.

Milan Jančář

Milan Jančář je člověkem, kterému se letectví stalo celoživotní zálibou i prací. Láskou i povoláním. Ve firmě ZLÍN-AVION SERVIS, kterou před dvaceti lety založil, renovuje a generálkuje letadla Zlín, převážně pak letadla řady Z-526. Od počátků činnosti firmy až po dnešní dobu renovoval se svým týmem přes sto letadel. Většina z nich létá v zahraničí a jsou tak živým dokladem vyspělosti a úspěšnosti našeho

Foto Karel Neumann

Diplom pro válečného veterána Miroslava A. Liškutína, DFC, AFC, převzal zástupce vydavatelství Toužimský & Moravec pan Michal Moravec. Diplomy předávali Adam Černý, předseda SN ČR, a František Kučera, předseda Klubu leteckých novinářů ČR. Zleva M. Moravec, moderátor akce Václav Žmolík, Adam Černý a František Kučera

leteckého průmyslu nedávné doby. Na práci společnosti ZLÍN-AVION SERVIS je ceněno vynikající řemeslné zpracování při maximálním zachování autentičnosti renovovaného letounu.

Reprezentační tým leteckých modelářů ve složení

Pavel Fencel, Petr Tax a Karel Voděšil

Reprezentační tým leteckých modelářů v kategorii rádiem řízených maket (Pavel Fencel s modelem Knoller CII, Petr Tax s modelem

Caudron G4 a Karel Voděšil s modelem Bristol Fighter F2B) zvítězil na mistrovství světa v leteckém modelářství v roce 2012 ve Španělsku. Dosáhli mistrovského titulu jak technickou úrovní modelů, tak i maximální shodností s předlohou skutečných letadel, ale i výbornými letovými vlastnostmi svých modelů. O vítězství našeho družstva rozhodlo i perfektní ovládnutí maket za letu, kdy všichni tři členové týmu prokázali, že nejen umí stavět skvělé makety, ale umí s nimi i mistrovsky létat

2. cena: Milan Vacek, Miloslav Vydra, ČT, dramaturgové pořadů *Národní klenoty* o památkách zařazených na soupisu UNESCO

3. cena: Reportéři ČT, za příspěvky s kritickým pohledem *Ohlédnutí za rodem Mattoniů*, zámek Petrovice, Arnoldova vila a vila Tugendhat, autorů Rebeky Bartůňkové, Jany Sotonové a Davida Macháčka

Čestné uznání: Adam Komers, ČT, Události v regionu, za cyklus *Poklady Českých depozitářů*

Všechny pořady byly odvysílány Českou televizí v průběhu roku 2012.

Kategorie publicistika

1. cena: Vladimír Businský, z časopisu *Dědictví Koruny české*, za rozsáhlý seriál nazvaný *Naše boží muka* uveřejněný v příloze tohoto časopisu

2. cena: Ivan Motýl, redakce časopisu *Týden*, za reportáž *Odpočívaj (ne)pokoji* v rozsáhlé sumarizaci faktů o neřešené problematice péče o památkově chráněné hřbitovy.

3. cena (in memoriam): Vladimír Čech, redakce časopisu *Turista*, za cyklus *Hlubiny české krajiny*.

Čestné uznání: Lukáš Mácha, za texty *Lochotínský park*, stejnojmenné brožury, připomínající slavnou historii někdejších choťkovských lázní.

Mimořádné uznání: Václav Cílek, za celoživotní přínos ochraně památek a krajiny, v publicistické činnosti v širokém mediálním prostředí tisku, rozhlasu a televize.

Kategorie internet

1. cena: Aleš Kozák, autor námětu *Máme vybráno* portálu PROPAMÁTKY, zvýrazňující roli soutěže sbírek ve prospěch vybraných objektů

2. cena: Michal Hanák, šéfredaktor serveru iDnes a projektu *Která z chátrajících památek v Česku nejvíce zaslouží opravit?*

3. cena: Eliška Plotěná, autorka projektu *Akce památky* portálu Brontosaurus

Porota ocenila všechny přihlášené a hodnocené mediální výstupy a konstatovala, že z jejich kritického zaměření obecně vyplývá skutečnost, že kulturní dědictví České republiky se stává pouze okrajovou problematikou společenského i mediálního zájmu. Nerezonuje

je nezastupitelnou úlohu v globalizovaném světě, v němž by právě kultura a kulturní dědictví měly hrát určující roli i proto, že jsou jedním z důležitých prvků národní identity.

Porota po léta postrádá reflexi své práce ve smyslu intervence v rámci jednotlivých mediálně prezentovaných případů a jejich zobecnění, ale především i zpětnou vazbu ze strany vlády, ministerstva, parlamentu, úřadů státní správy a samosprávy, ve smyslu podpory či poskytnutí příspěvku oceňovaným aktivitám i objektům, na jejichž neblahý a kritický stav média upozorňují.

V porovnání s prosperitou odvětví, navázaných na turistický ruch, je vlastní finanční podpora památek z jeho výnosů naprosto mizivá a nedosahuje ani léta slibované výše minimálního příspěvku ve výši 1 % z výnosů.

Právě skončený 16. ročník soutěže Média na pomoc památkám je důvodem k zamyšlení, protože bez reflexe vedoucích sil společnosti ztrácí energie vložená do soutěže a zasloužené ocenění nejlepších kulturních novinářů mnoho ze svého smyslu.

Čína: Deficity v tiskové svobodě nezmění tlak, nýbrž spolupráce

● Lukáš Pfauser

Stav čínské mediální krajiny, o kterém s akcentem na tiskovou svobodu pojednává březnová zpráva Výboru na ochranu novinářů, lze s určitou dávkou paušalizace charakterizovat jako schizofrenní. Globální vlivy spojené s nebývalým rozmachem internetu a názorové rozmanitosti kontrastují s prostředím, kde hraje stále důležitou roli jak kontrola mediálních obsahů, tak vlastnická role státu, do jisté míry uplatňovaná v prostředí sdělovacích prostředků. Kritizovat konstruktivně zmíněné nešvary s podporou mezinárodních institucí a nevměšovat se do vnitřních záležitostí Číny se přitom ukazuje jako jediná možná cesta ke globální mediální spolupráci.

Internetový fenomén Weibo a cenzura

Masivní expanzi sdílení informací elektronickou cestou ilustruje aktivita na webové stránce Weibo, kterou v Číně od jejího vzniku v srpnu roku 2009 užívá více než 300 milionů lidí. Formou uživatelských blogů odtud do veřejného prostoru proudí reakce na aktuální události, což případně podněcuje konkrétní odezvu u představitelů moci. Kupříkladu kritika slabého zvládnutí situace kolem předloňské nehody rychlovlaku ve Wenzhou, v jejímž důsledku zemřelo 40 lidí, částečně podnítila čínskou vládu zavést bezpečnostní opatření na patřičných železničních trasách.

Reakce politiků ve vztahu ke svobodnému vyjadřování názorů obyvatel země ovšem naráží na své limity, což se stalo zřejmým poté, co investigativní novinář Yang Haipeng koncem března 2012 umístil na Weibo reportáž o možném politickém pozadí smrti britského obchodníka Neila Heywooda. Bo Xilai, s případem propojený a vysoce postavený aktér čínské komunistické strany, byl sice nucen ze struktur partaje odejít, nicméně novinář, jemuž den po zveřejnění zprávy zrušili webový účet, nemůže nadále svobodně psát.

Březnová zpráva Výboru na ochranu novinářů dále uvádí metody čínské internetové cenzury. Patří se předně říci, že provozovatelé serverů se ocitají mezi mlýnskými kameny, když je z jedné strany tlačí vůle uživatelů po větší svobodě ve vyjadřování a z druhé cenzurní požadavky, kterými vláda podmiňuje provoz platform. Internetové sociální sítě tedy nejčastěji uplatňují zákazy konkrétních příspěvků, omezení ve vyhledávání pomocí klíčových slov, nutnost editace textů správcem před zveřejněním, seznamy nevhodných uživatelů nebo dočasné blokace účtů. Neznámé nejsou v Číně ani výsledky a někdy údajně i věznění lidí. Vše oficiálně v zájmu udržení sociální stability.

Čína si na druhou stranu uvědomuje ekonomický přínos internetu a sociálních sítí, a proto sice blokuje rozšířené globální stránky (Facebook a Twitter), ale zároveň podporuje vznik podobných virtuálních prostředí v místním kontextu. Snaha se rozhodně nesetkává s nezá-

jmem – enormní oblíbenosti se kromě stránky Weibo těší Tencent (prostředí pro blogy), You-Ku (zde mohou uživatelé sdílet videa) nebo Renren a Kaixin (sociální sítě).

Fungování a vlastnictví čínských médií

Před rokem 2003, kdy se v zemi uskutečnily mediální reformy, bylo zakládání soukromých sdělovacích prostředků postaveno mimo zákon. Avšak změny na čínském trhu podle textu Kontrola médií v Číně z roku 2004, jehož autorkou je He Qinglianová, přiměly provozovatele médií uvažovat ekonomicky, což pootevřelo dveře novým přístupům kolem fungování sektoru a nahlovalo monopol čínské vlády.

Stát do reformy tehdy přesto vtělil relativně silný aspekt regulace, když stanovil kritéria pro publikaci tiskovin. Do prodeje mohly jít dle informací z výše uvedeného textu: (1) tři státní listy a magazíny a listy komunistické strany v provinciích; (2) periodika, jejichž vydavatelé mj. zastávali konformní politické názory, pět let neporušili zákon a udržovali média v solidním finančním stavu; (3) noviny přidružené ke komunistické straně. Zákaz fungování dal zákon naopak: (1) novinám, jejichž obsahová linie rozporovala oficiální stanoviska nebo se jejich provozovatelé během minulých pěti let provinili vůči zákonu; (2) periodika komunistické strany se stejným obsahem musela být sloučena; (3) novinám, jejichž zisky plynuly z předplatného méně než z padesáti procent; (4) všem tiskovinám na úrovni provincií zabývajícím se výzkumem, zdravím, průmyslem nebo dopravou.

Politicko-společenské a koneckonců rovněž ekonomické posuny učiněné od té doby v nejlidnatější zemi světa nejvýstižněji vyjadřuje slovo dynamika. Jak redakci Mediažurnálu ze Spojených států sdělil emailem Bob Dietz, který ve Výboru na ochranu novinářů odpovídá za asijské programy, očekává se, že mediální domy začnou komerční úspěšnosti docilovat oproštěny od závislosti na státu. Koordinátor dodává: „V Číně existují tisícovky novinových a časopi-
seckých titulů. Pro každý mediální dům, ať již produkuje informace tištěnou nebo elektronickou cestou, je však příznačný určitý druh vlast-

nického propojení s vládní agenturou, která má konečné slovo, pokud jde o redakční obsah. Tím chci říct, že se čínský mediální prostor, zejména pak co se týče tištěných titulů, vyznačuje nesmírnou rozmanitostí přístupů a stylů.“

Mezinárodní doporučení pro Čínu

Ekonomický rozmach spolu s pokrokem v sociální politice stojí v Číně v kontrastu k citelným ekologickým problémům a deficitům v oblasti lidských, a tedy i novinářských práv. Podle Informační Výboru na ochranu novinářů uvěznil režim v zemi k prvnímu prosinci loňského roku nejméně 32 žurnalistů, což Čínu řadí v tomto ohledu světově na první místo. Autoři textů čelí vazebnému stíhání, sledování a tlaku.

Mezinárodní instituce Výbor na ochranu novinářů přišla ve zprávě se sérií doporučení pro čínskou mediální krajinu. Vyzývá, aby ustalo násilí, kterého se na pracovnících médií kvůli kritickým zprávám dopouštějí lokální úředníci. Ti by za takové činy měli také pocítit právní odpovědnost. Organizace podporuje přístup zahraničních novinářů do všech oblastí země (včetně Tibetu) a vyjadřuje se proti neposkytování víz mezinárodním reportérům, kteří chtějí v zemi pracovat. Čína by dle stanoviska instituce měla zrušit nutnost prokazovat se při přístupu na internet jménem a ratifikovat Mezinárodní pakt o občanských a politických právech. Mezi další doporučení patří telegraficky řečeno nutnost formovat nezávislé novinářské profesní organizace (ukazuje se totiž, že oficiální Asociace čínských novinářů nevychází vstříc jejich potřebám), ustavení soukromých nezávislých médií, zavedení mezinárodních standardů mediální legistlativy a ukončení cenzury.

Pokud mezinárodní instituce zůstanou u konstruktivních doporučení a spolupráce, existuje šance, že čínské politické prostředí postupem času otěže cenzury povolí. Zásadní chybou by ovšem bylo přístupy obvyklé ze západního světa Číně jakkoli vnucovat, tedy vměšovat se do vnitřních věcí země. Vzhledem k rozdílné kulturní tradici i rostoucímu vlivu země ve světě by intervence tlakem nevyvolala pochopení, nýbrž zarputilost. Ostatně země na starém kontinentu ze strachu před negativními důsledky pro ekonomické styky s Čínou to v minulosti pochopily, když upustily od dokumentu schváleného Evropskou komisí v roce 1995, který formuloval záměr provozovat vzhledem k asijskému státu aktivní hospodářskou politiku a posuzovat stav lidských práv. „Číňané si to doma udělají, jak budou chtít,“ vystihuje trefně podstatu problému Helmut Schmidt v knižním rozhovoru Čína, náš soused.

Za Arnoštem Burgetem (7. srpna 1928–20. února 2013)

● Jindřich Beránek

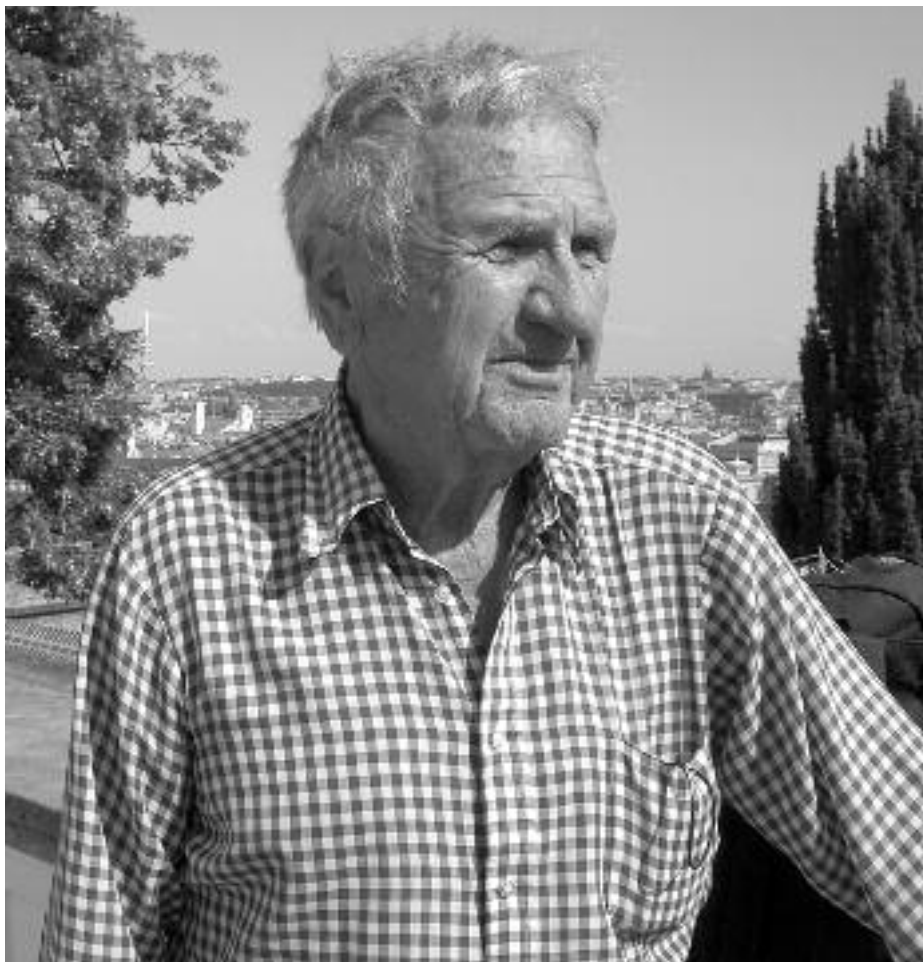

Foto archiv Jarmily Burgetové

V minulém čísle Mediažurnálu jsme vzpomněli tři novinářů-osmašedesátníků, jejichž publicistika provázela roztočivné proměny naší republiky od osvobození v roce 1945. Ještě nedoputovaly výtisky tohoto časopisu k jeho čtenářům, když jsme se na setkání Klubu novinářů Pražského jara 68 poslední středu v únoru dověděli, že právě před týdnem zemřel další z nás, Arnošt Burget. Setkávali jsme se s ním, když byly udělovány Peroutkovy ceny, v letech 1995–2005, kdy byl tajemníkem výboru těchto cen pro významné osobnosti mezi novináři.

Když končila válka, bylo mu teprve šestnáct, a tak jej se staršími kolegy spojila až doba, kdy jim – jako ostatně všem členům KNPJ '68 – bylo zakázáno mapovat zákruty let normalizace. Za své angažmá v době pražského jara a po sovětské okupaci byl z armády, v jejichž institucích působil, vyhozen „k lopatě“ – do Pražských kanalizací, do Kompresorů Chodov a Pozemních staveb. Jak kde vadila jeho

přítomnost vedoucím kádrům. Až později se na přímluvu přátel dostal do pražského Svazarmu, pak jako zásobovací referent do Ústavu národního zdraví v Praze 4 apod.

V armádě zůstal po prezenční službě. Narodil se totiž jako první z osmi dětí chudé vesnické rodiny v obci Jednov na Prostějovsku. Otec tam byl listonošem, ale i kostelníkem poutního mariánského kostela. To ovlivnilo dospívání jeho nejstaršího syna. V kostele se zvonící a velkými hodinami nacházel vnímavý kluk zajímavý svět. Hodně času trávil s otcem i panem farářem na místní faře. Na měšťanku docházel do Konice, v kraji, jemuž vévodil vrch Košíř, který básník Petr Bezruč, jenž tu tehdy trávil protektorátní nečas, nazýval „hanáckým Mont Blankem“. Ovšem, jak to šlo, musel Arnošt vydělávat. Hned z měšťanky nastoupil na poštu v Prostějově, kde ho zastihl konec války.

Největší zvrat pro něho znamenala povinná vojenská služba, kterou nastoupil v době těsně před komunistickým převratem v únoru

1948. Po dvou letech byl požádán, aby zůstal v armádě. To byla pro chudého chlapce nabídka atraktivní, a tak ji přijal. Dostal se k výsadkářům, které obdivoval. Byl zdravý, odvážný, seskoky vyhledával.

Po čase byl převelen na Ministerstvo národní obrany, do oddělení pro výsadkářské jednotky. Tehdy, v roce 1953, se také seznámil s Jarmilou Macákovou, se kterou se hned na podzim vzali. Nastaly starosti s bydlením, což byla v té době velice obtížná záležitost. Kvůli bytu se nechal přeložit na Slovensko do Prešova, kde měla výsadková jednotka hlavní velení. Zůstali tam tři roky a narodil se jim tam syn. Návrat do Prahy znamenal opět boj o byt a úsilí o nové postavení. Ve večerním studiu složil maturitu a přihlásil se na Institut osvěty a novinářství a na Filozofickou fakultu UK v Praze. Zvládl je dálkově při zaměstnání včetně rigorózního řízení, kdy ještě na konci pražského jara stihl obhájit svou disertaci o Ladislavu Mňačkovi a získal tak titul PhDr. Působil v armádním studiu Čs. rozhlasu, v odborné redakci v nakladatelství Naše vojsko a konečně v armádním studiu Čs. televize, kde ho zastihl rok 1968.

Za normalizace se zapojoval do různých disidentských aktivit, což mu vynášelo neustálý policejní dozor, častá předvolání, domovní prohlídky, nemohl do zahraničí atd. Marně se ho „orgány“ snažily přesvědčit ke spolupráci; to ostatně potvrdilo i „Osvědčení MV“, které lustrací zákon vnutil těm, kdo se chtěli vrátit po roce 1990 do redakcí.

Po listopadu 1989 byl rehabilitován v armádě i v Československé televizi. 1. února 1990 byl jmenován poradcem ředitele Čs. televize Jindřicha Fairajzla. Ten bohužel záhy tragicky zahynul a Arnošt Burget byl ještě na podzim 1990 jeho nástupcem Jiřím Kantůrkem z funkce odvolán. Ani pak ale nezahálel, hledal další uplatnění: pracoval na smlouvu pro archiv Syndikátu novinářů a po zřízení Ceny Ferdinanda Peroutky v roce 1995 se stal jejím tajemníkem. Až do konce života spolupracoval s knihovnou Libri prohibiti, byl členem laického katolického sdružení Opus bonum, kde se vlastně uzavřel kruh jeho života.

V nekrologu byly použity informace z dopisu Života běh A. B., kterým doprovodila parte manželka našeho kolegy, PhDr. Jarmila Burgetová, v letech 1968–1970 ústřední tajemnice SKIP (Svazu knihovníků a informačních pracovníků), předsedkyně obnoveného SKIP v letech 1990–2005.

Souboj slova a obrazu s mocnými Novináři a média v pražském jaru '68

Letos je to 45 roků, co lednovým zasedáním centra moci v tehdejším Československu začalo pražské jaro. Nikdy před tím ani potom nesehrály noviny, rozhlas a televize – tedy to, čemu se tehdy v oficiálním ptydepe říkalo veřejné sdělovací prostředky a v dnešním virtuálním světě média – tak významnou roli jako tehdy. Proto také rozhodl řídicí výbor Syndikátu novinářů ČR udělit organizaci svých členů-osmašedesátníků grant, aby mohli vydat kolektivní monografii o této události; její titul má i ukázka z první kapitoly: Táním 60. let k Československému jaru.

● Jindřich Beránek

Zasedání Ústředního výboru KSČ se konalo 5. ledna 1968, ale lidé se o jeho významu dověděli až o 16 dní později. „Za počátek pražského jara v médiích lze označit článek Josefa Smrkovského, *Oč dnes jde?* (Práce, 21. 1. 1968); jím se otevřel prostor pro veřejnou diskusi. Naopak konec svobody slova byl ve znamení prohlášení *Slovo do vlastních řad* (Rudé právo, 17. 5. 1969), jímž se na tři stovky novinářů přihlásily k *obnovovatelům pořádku*,” napsal historik Jiří Hoppe z Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR ve své monografii.¹ Těmito dvěma příspěvky je orámována nejen monografie, ale i první ze dvou sborníků, který chtějí členové Klubu novinářů Pražského jara '68 vydat letos v červnu.

27. června si totiž připomeneme, že to je 45 let, co byl vydán manifest *Dva tisíce slov, které patří dělníkům, zemědělcům, úředníkům, vědcům, umělcům a všem*. Text vyšel zároveň v denících *Práce*, *Mladá fronta*, *Zemědělské noviny* a v týdeníku *Literární listy* v souhrnném nákladu zhruba 1 300 000 výtisků; o dva dny později jej vydaly i severomoravský krajský deník *Nová Svoboda* a slovenský deník *Smena*. Tímto prohlášením vyvrcholilo široké hnutí občanů na podporu celkového společenského uvolnění. Lidová tvořivost to později vyjádřila vtípem, „že je to ohromný obchod dostat za dva tisíce slov sedm tisíc tanků.“² Náš sborník se týká tohoto širokého hnutí a nejen tedy události srpna '68, kterým jsou dnes věnovány oficiální oslavy a připomínky této významné části našich soudobých dějin.

Josef Smrkovský: Oč dnes jde?

...poslední zasedání ÚV KSČ³ velmi důrazně vyjádřilo, že nejde jen o personální záležitosti, ale že jde o to všechno, co zajímá a pálí každého komunistu a každého občana. Řešení personální na nejvyšší funkci je první krok k tomu.

Oč jde zejména?

V první řadě o to do důsledků odstranit z naší strany i státní správy byrokratické manýry a nánosy z minulosti, a to počínaje vrcholnými orgány strany a státu a pak – nebo raději současně – až dolů, až na poslední ves a na poslední pracoviště. Jde o to, aby jak

ve straně, tak ve státě a všude jinde – kde se to patří – se rozhodovalo na základě demokratických principů a zásad, ať stranických či státních. Aby se nedala možnost pro nadvládu ani jednotlivců, ani jakékoliv administrativy nad lidem a jeho orgány. Administrativa musí být vykonavatelem a pomocníkem politické vůle lidu, národa, strany – a ne obráceně...

Tak začínal článek, díky němuž jsme se dověděli, co se stalo na začátku ledna 1968, kdy do čela KSČ byl zvolen Alexandr Dubček – ale nejen to.

Jak vznikl Smrkovského článek Oč dnes jde?

Vzpomínka Václava Krause

Poznal jsem Smrkovského koncem šedesátých let v souvislosti s některými kritickými články z konkrétních případů z hospodářství v době, kdy jsem pracoval v ekonomickém oddělení Ládi Velenského. Redakce *Práce* měla tehdy silný tah na řešení situace nekvalitní práce podniků průmyslových, stavebních i zemědělských. Právě přes případ zemědělce (tuhší z Berounska), kterému hrozilo vězení za údajné neplnění dodávek, jsem se s Josefem Smrkovským seznámil.

Josef Smrkovský
(26. února 1911–15. ledna 1974).

V těch nepravidelných setkáních jsem pak pokračoval i po přechodu do vnitropolitického oddělení redakce *Práce*, jež vedl Josef Vávra. Také to se věnovalo čistě politického života, jak se projevovaly ve špatném fungování národních výborů, administrativních orgánů okresů, krajů i ministerstev. Neuhýbalo ani od společenských orgánů a organizací. Ve všem naráželo na odpor stranických orgánů. Josef Vávra byl však naprosto nemilosrdný a dovedl nalézat spojence i v nespokojených samostatně myslících činitelích a funkcionářích i stranických. Ideovým centrem politického odporu proti byrokracii úřadů i KSČ bylo oddělení Jana Sterna a Pavla Vranovského i jejich externích spolupracovníků, k nimž patřily časem i špičky stranických funkcionářů liberálního charakteru. Takoví lidé byli ovšem skrytě zváni k diskusím i Josefem Smrkovským, když se později stal ministrem – jak se říkalo – vod a strání a sídlo měl v Opletalově ulici.

Smrkovský mne volal stále častěji, aby informoval naši redakci a aby umožnil mou přítomnost, když měl překvapivě nenadálé a významné hosty. Bylo tomu tak, když ho navštívil generál Svoboda, jehož na funkci prezidenta kandidoval Antonín Novotný (a Moskva), ale také když se čekala návštěva Gustáva Husáka, tehdy již omilostněného Novotným do funkce náměstka ministra spravedlnosti. To byl ovšem průšvih, protože Smrkovský Husáka u Novotného objednal, a ten se měl pak zastavit u Smrkovského. Novotný ovšem (zřejmě pro vyzářující Husákovu aroganci) ho nechal dvě hodiny v předsáli a nepřijal ho vůbec. Husák to bral ale jako spiknutí Smrkovského s Novotným. Z toho byl Josef dost nešťastný, stejně jako i z toho, že mu otevřeně zazlíváme podporu generála Svobody; byli jsme toho názoru, že kandidovat by mohl Smrkovský sám, jako rozený lidový tribun. On ovšem věděl, že to by Moskva nikdy nepovolila.

Tenkrát na jednom z předsednictev ÚV padl návrh, že přes jistou snahu „o obrodu“ socialismu by měl Antonín Novotný podat demisi a měl by být navržen nový generální tajemník ÚV, který by zásadním způsobem pomohl obrodit stranu a prosadit politické a ekonomické reformy. Jistý vzor v této obrodě hledali

reformní politici jednak v Jugoslávii, která po návštěvě Chruščova v Bělehradě, kde sovětský vůdce po vzájemném polibku s maršálem Titem řekl: „Drahý soudruhu Tito...“ Jistá obleva v té době nastala i v Maďarsku, kde Kádárova smířlivější politika dovolovala rozvíjet malé živnosti.

A tak se stalo, že na onom zasedání padala různá jména, například ze strany Novotného na ideologa Jiřího Hendrycha, ze strany reformistů zase například na Čestmíra Císaře anebo Otu Šika. Ale taky tam padlo jméno Josefa Smrkovského – a to se Novotný rozzlobil: „Tak toho jsem měl nechat navždy snít v kriminále,“ vykřikl. Dopadlo to všechno tak, že nakonec dostal souhlas Alexandr Dubček, který – řekněme si to přímo – nikomu, ani stalinistům, ani reformátorům, nijak nevadil. Byl to bezesporu hodný a slušný člověk, který žil pár let v Sovětském svazu, v Interhelpu, takže ani Moskvě tehdy nevadil.

Události se kupily a vřely a Smrkovský se chtěl poradit o tom či onom. V tom okamžiku mne však redakční rada vyslala za ministrem s úkolem: „Je jedním z mála politiků, kteří mají důvěru, má charisma, je bohem nadaným lidovým tribunem.“ Byl tam i můj přítel ještě ze studií Věněk Šilhán. A tak jsem Smrkovskému sdělil, že právě redakci *Práce* by měl říci svoje

jasné, zřetelné, neuhýbavé stanovisko. Ta diskuse nebyla čtvrt hodinová, probírali jsme kdeco včetně historie, kdy Smrkovský na konci války v České národní radě odmítl možnost postupu americké armády až do Prahy.

Smrkovský uhýbal, nechťelo se mu v složitě a nervózní politické situaci takové stanovisko vyslovit. Věděl, že to je nebezpečné pro všechny účastné strany. Jak pro KSČ, tak pro Moskvu, jež nepochybně pozorně sleduje dění v Československu. Věděl ale také, že jeho slovo, jeho jméno v Československu opět něco znamená. Nebylo možné ho zlomit.

„Ale Novotný se zastal reforem, i reformy Oto Šika,“ řekl. Nakonec z něho vylezlo, že mu Novotný dal znát, že s ním počítá. A to bych mu přece nemohl udělat, řekl tiše.

„Tak s tím si vůbec nedělej hlavu,“ řekl jsem mu. „Ty zřejmě nevíš, co o tobě řekl na předsednictvu.“ A tak jsem mu to vyprávěl.

„To přece není možný, byli jsme spolu v neděli na Orlíku, procházeli jsme se tam, a on mi ukázal svůj zápisník a řekl: Podívej, to je nové předsednictvo, tady je tvoje jméno...“

Byl to pro něho otřes. Volal pak několika lidem, z toho jednomu novému členovi předsednictva, a ten mu vše potvrdil. Položil telefon, měl jsem pocit, že je mu do pláče. „Co mám dělat?“ Dlouho mlčel, dopil kávu a pak řekl: „Myslíš tedy, že to mám risknout? Nejde jen o mě. Jde taky o rodinu. Moje žena se mnou prožívala to všechno špatný. Teď mlčí víc než jindy. Jen já vím, jaký má ona instinkt. Bohužel, vždycky měla pravdu...“

Nehecoval jsem ho. Věděl jsem, co prožíval i prožil, včetně věznění, věděl jsem, že teď jde o hodně. Ale sám jsem netušil, kam až to všechno může dojít.

„Tak dobře, já to tedy risknu. Tak to napiš...“

„Ale to musíš ty, to bude tvoje slovo do pranice,“ řekl jsem.

„Jaký tomu dáš titul,“ dělal, že mne neslyší. „Mělo by to mít naprosto jednoduchý titul:

O co dnes jde?“

„Tak vidíš, ty víš dobře, **o co jde**. Tak to napiš. Chceš psát tady?“

„Ne, vy tu máte elektrický stroj, na tom ani neumím,“ vyhrkl jsem. Věděl jsem, že to musím napsat, jinak nebyla naděje.

„Tak s tím pak přijď na skleničku,“ řekl už klidně. Nebylo to poprvé, co jsme takhle něco společně psali.

Psal jsem nejraději na prastaré remingtonce v redakci. Zhruba po dvou hodinách jsem to dal přečíst svému šéfovi, Josefu Vávrovi, a Honzovi Šternovi. Neměli připomínky. V sekretariátu ministra jsem pak při svačině a další kávě odpočíval a čekal, až to sekretářka pře-píše. Pojednou jsem zaslechl hučení velkého krabicového magnetofonu, který ležel na stole v rohu místnosti.

„Franto, to ty pořád zapínáš ten magneták?“ obrátil jsem se na přítomného Františka Hanzlíka.

Foto archiv

Kůň bronzový, kůň Václavův, se otřásá a kniže potězkává kopí – parafrázi básnickových slov začínala glosa, kterou jsem napsal 27. března před 45 roky, a protože jsem si v torzu redakce (začínalo nás jen deset, míň než třetina redakce) přibral i funkci – dnes bychom řekli – editora, umístil jsem ji vedle tohoto snímku ve 12. zvláštním vydání tehdejšího ústeckého *Průboje*. Bylo předposlední z 21 řádných i mimořádných čísel tohoto krajského deníku. Ty verše mi diktovala asociace na události staré tehdy téměř 30 let. Poslední číslo už nemělo obvyklou hlavičku, ale místo ní jsem nechal vysázet litery ZPRAVODAJSTVÍ PRŮBOJE. A na protest proti té „háčovštině“ – tak jsme to tehdy vnímali – jsme deník zastavili. Vyšel až třetí den s Čapkovým pomnichovským sloupkem. Šéfredaktora to stálo v době, kdy vyšlo *Slovo do vlastních řad*, místo a nás devět ho postupně následovalo. Jen kolega, který povýšil na úřadujícího zástupce šéfredaktora, zůstal. Postupně zadministroval naše odchody a „kádrově čistou“ redakci předal novému šéfredaktorovi. Ani se nemusel zašpinit tím, že někoho z politických důvodů vyhodil.

„No... Přece víš, že jsem tu tiskovej.“

„Jo, ani jsem si to neuvědomil. A tak pořád ministři to zapínáš, když se o něčem mluví? A kdo ti to přikázal?“

„Kdo by? Víš, co je má povinnost.“

Smrkovský do toho vpadl: „Já ti ale nikdy nepřikazoval, co máš točit. Ani jsem si nevšiml, že točíš.“

Foto archiv

Autorem *Dvou tisíc slov* byl redaktor *Literárních listů*, spisovatel Ludvík Vaculík; na snímku z dubna 1968 ještě zřejmě nevěděl, že za ním přijdou s návrhem na takový manifest významní vědci jako ředitel Ústavu makromolekulární chemie ČSAV Otto Wichterle, ředitel Fyziologického ústavu ČSAV v Praze Otakar Poupa, básník Miroslav Holub, vědecký pracovník Mikrobiologického ústavu ČSAV, ředitel Ústavu pro choroby oběhu krevního Jan Brod, lékař, genetik a pedagog Lékařské fakulty UK Bohumil Sekla.

„Tak já to vypnu,“ řekl uraženě Franta Hanzlík a odešel z místnosti.

„A ty sis ho – důvěrně – vybral jako tiskového?“ ptal jsem se Josefa Smrkovského.

„Neměl jsem nikoho, doporučil mi ho někdo z tiskového na ÚV.“

Hned po příchodu *bratrských* vojsk se Franta Hanzlík stal stranickým sekretářem v Čs. rozhlase, kde dělal stranické čistky. Dbal, aby nemohl publikovat nikdo, kdo se jakkoliv angažoval v pražském jaru. Pak za to dostal lepší trafiku – nakladatelství Panorama.

Úvodník vyšel v nedělní *Práci*. Byl to rozruch. Hned v pondělí ráno volal Smrkovský: „Jaký to mělo ohlas?“ ptal se.

„Tak to nevím, ale už mi někdo volal, že to je bomba,“ řekl jsem.

„Tak tohle mi už včera řekla moje žena. Má starosti. A já taky.“

„No tak ženy mají vždycky větší starosti, mají rády klid, to je normální.“

„No, já nevím...“ Jenže tak asi za čtyřicet minut volal znovu. „Ještě jsi doma?“

„Co se děje?“

„Ale, zrovna mi volal Švestka.“

„No a?“ řekl jsem pobouřeně.

„No, strašně mi vynadal.“

„Josefe, když si necháš vynadat od Švestky, tak už nic neříkám. Ať si hlídá svoje *Rudé právo*,“ řekl jsem.

„Ale on mi vynadal, proč jsem to nedal jemu, pro *Rudé právo*.“

„To je teda dobrý,“ říkám.

„Jo, tak příští článek píšeme pro Švestku, co říkáš?“

Neříkal jsem nic, byl jsem šokován. – A psali jsme. A byl z toho podval... Ale ten už nebyl tak autentický, jako *Oč dnes jde*. Byla tam znát ruka cenzora.

(Václav Kraus pracoval po listopadu 1989 v redakci Občanského deníku, v deníku i týdeníku Právo lidu, ve Svobodném slovu, Práci, po jejich postupném zániku odešel do důchodu; za normalizace, kdy pracoval u záchranky, zpracoval řadu reálií pro dramatika Jiřího Hubače pro TV seriál Sanitka)

Josef Smrkovský: Oč dnes jde?

...abychom to, co jsme začali chápat a řešit ve sféře hospodářské, ekonomické, začali také řešit i v oblasti národy a politiky, státní správy a veškerého národního života... Chceme si vyjasnit také řádně vztah k tradicím, k pokrokovým tradicím naší země. K naší historii, v níž jsou kořeny života našich národů... Hlásit se k tomu, co velkého jsme udělali za dobu od osvobození – a toho není málo (ač se dalo udělat více), ovšem daleko více nás čeká. Do důsledků korigovat, opravit a napravit deformace socialismu, jak k nim v minulosti došlo, a nedat možnost vzniku nových. Rozporná stanoviska na řešení problémů řešit demokratickou formou, jak to určují stanovky strany, a nepřipustit řešení z pozic mocenských. Funkce nepovažovat za doživotní. Vytvořit podmínky pro čestný odchod z funkcí vysokých i nejvyšších i pro návrat do takových funkcí podle stanov strany v životě stranickém a podle ústavy republiky na poli státní správy. Usnadnit čestný a společensky důstojný odchod starých funkcionářů na zasloužený odpočinek.

...Poslední zasedání ústředního výboru strany se ničím nepodobalo dřívějším. Především v tom, že si členové ÚV strany plně – a možno říci, že i spontánně – uvědomili svoji odpovědnost i svoji pravomoc a vyjádřili vůli členských mas, vůli strany. Bylo důrazně řečeno, proč a jak demokratizovat život strany, jak pracovat, aby byla obnovena důvěra lidí ke straně a státu...

Jde o to, aby celý národ se znovu vzchopil k velkému rozmachu všech tvůrčích sil, k rekonstrukci, rozvoji a výstavbě svého socialistického lidového státu, naší Československé socialistické republiky.

(závěr článku Josefa Smrkovského otištěného v deníku *Práce* 21. ledna 1968)

Spolu se sborníkem Klubu novinářů Pražského jara '68 schválil řídicí výbor SN ČR grant i pro liberecké kolegy, kteří chtějí vydat pokračování reportáže předsedy svého regionálního

sdužení Luboše Příhody *A potom přijely tanky*. Je to repertorium událostí roku 1968 v Liberci, který byl postižen největšími ztrátami na životech se ohledem na velikost města. Druhá část bude sledovat, jak žili pozůstalí po zabitých i další účastníci těchto událostí za normalizace.

Obdobně chce připravit KNPJ pro příští rok, kdy uplyne čtvrtstoletí od událostí z listopadu 1989, takový sborník, který bude sledovat osudy novinářů bez novin, rozhlasu a televize, kdy možnost setrvat v redakci znamenalo nejen prohlásit okupaci za „bratrskou pomoc“, ale i veřejně se připojit k *Slovu do vlastních řad*. Především však chceme připomenout, jak na troskách Svazu novinářů, zprofanovaného služebnictvím moci, vznikl Syndikát novinářů ČR. V listopadu 1989 založila skupina novinářů, kteří byli přímými účastníky, aktéry i svědky reformního hnutí, a proto museli s nástupem normalizací opustit své povolání, Klub novinářů Pražského jara '68, který stál v čele snahy řady publicistů vytvořit demokratickou organizaci novinářů, jež by se vrátila k historickému názvu nejvýznamnějšího novinářského spolku u nás, po únoru 1948 nahrazeného Svazem novinářů.

Z chystaného sborníku *Souboj slova a obrazu s mocnými* vybral a glosoval Jindřich Beránek, mluvčí Klubu novinářů pražského jara.

Poznámky

¹ Jiří Hoppe, *Pražské jaro v médiích – Výběr z dobové publicistiky*, ÚSD AV ČR v nakladatelství Doplněk, Praha – Brno, 2004, str. 7.

² Jakub Končelík, *Dva tisíce slov*, Soudobé dějiny, 2008, roč. 15, č. 3–4, s. 485. – „Intervenční jednotky zahrnovaly 750 tisíc vojáků, 800 letadel a 6 300 tanků.“ (cs.wikipedia.org/wiki/1968)

³ Lednové zasedání začalo 19. 12. 1967 a před Vánoci, 21. 12., bylo přerušeno. Pokračovalo od 3. 1. do 5. 1. 1968. Alexandr Dubček vystřídal ve funkci prvního tajemníka ÚV KSČ Antonína Novotného.

Pozdní čtení Milana Uhdeho

Není to špatný nápad a nejspíš by bylo dobré tuto metodu použít i na další autory. A nejen na spisovatele, také na novináře a noviny. Dramatik Milan Uhde vybral několik básníků a prozaiků, na které se podíval s odstupem let a jakoby jinými očima.

Tak zvané druhé čtení začal v době, kdy nemohl pod svým jménem publikovat a později tyto postřehy tiskl v *Proglasu* a *Revue Politika*. Vycházel z nich i v přednáškách na Masarykově univerzitě po roce 1989. Princip spočívá v tom, že knihy, které se probíraly na střední nebo vysoké škole, byly interpretovány podle ducha doby. Texty se nezměnily, ale

mohl se změnit jejich výklad a chápání. Milan Uhde se snaží vykročit ze stereotypů, podle kterých byla díla hodnocena a vnímána.

Začíná u Karla Hynka Máchy, pokračuje přes Karla Havlíčka Borovského, Josefa Kajetána Tyla, Boženu Němcovou, Jana Nerudu, Jaroslava Havlíčka, Ivana Olbrachta, Vladislava Vančuru, Karla Čapka, Jaroslava Haška, Karla Poláčka, až po autory současné, jako byl Václav Havel.

Jeho výklad je zajímavý, někdy provokativní a v mnoha případech až objevitelský. To je případ jednoho z našich nejnadanějších básníků 20. století, Josefa Kainara.

Z vlastní zkušenosti bych dodala jeden poznatek. Velmi záleží na tom, v jaké situaci nebo rozpoložení díla „konzumujeme“. Například panuje názor, že Haškův *Švejk* je veselá kniha. Čtete-li ho v nemocnici, mezi lidmi trpícími, lze ho chápat jako jednu z nejtragičtějších a nejsurovějších knížek o první světové válce.

● **Barbora Osvaldová**

Milan Uhde:

Objev pozdního čtenáře. „Druhé čtení“ českých autorů od Máchy k Havlovi Centrum pro studium demokracie a kultury, Brno 2012, 366 stran.

Jan Šibík

Jan Šibík (1963) je jedním z nejznámějších současných českých fotoreportérů, od roku 1993 je hlavním fotografem týdeníku Reflex. Byl svědkem masakrů v Sierra Leone a Libérii, hladomoru v Súdánu, Somálsku a Etiopii. Zažil následky zemětřesení v Arménii i Turecku, exodus iráckých Kurdů do Íránu. Zaznamenal války v Afghánistánu, Chorvatsku, Bosně, Kosovu, v gruzínské Abcházii, Čečensku, ázerbájdžánském Náhorním Karabachu a Iráku. Genocidu ve Rwandě, uprchlické tábory v Tanzanii, Súdánu, Haiti, Angole a Somálsku. Pracoval také na Kubě, fotil epidemii AIDS na Ukrajině, důsledky přívalové vlny na Srí Lance, bizarní poměry v komunistické Severní Koreji, pohřeb papeže Jana Pavla II. ve Vatikánu, následky hurikánu Katrina v New Orleansu a v posledních letech se zaměřil na konflikty v Palestině. Fotografoval arabské revoluce v Egyptě a v Libyi, smutek po teroristickém útoku v Norsku, nepokoje v Londýně a pohřeb prezidenta Václava Havla. V roce 2000 zorganizoval humanitární akci Podejte ruce dětem ze Sierry Leone, během které se podařilo vybrat pro postižené děti 1 100 000 korun, v roce 2005 uspořádal humanitární akci Chci ještě žít! na pomoc nemocným AIDS v ukrajinské Oděse s výtěžkem 1 000 000 Kč. V roce 2004 obsadil v soutěži World Press Photo třetí místo v kategorii Sportovní příběhy. V soutěži Czech Press Photo, určené českým a slovenským fotografům, získal v různých kategoriích celkem čtyřicet dvě ocenění, z toho dvakrát hlavní cenu. Je mj. laureátem Ceny 1. června, kterou uděluje město Plzeň za šíření myšlenek demokracie a obhajobu lidských práv, a získal řadu dalších ocenění. Uspořádal několik desítek samostatných výstav a vydal tři fotografické publikace: *Kdyby všechny slzy světa* (1998), *Ďábel v nás* (2001) a *Stories* (2006). Představuje se na stránkách www.sibik.cz. Pro uvedení v Mediažurnálu vybral Jan Šibík reportáž z nedávné cesty do Indie.

Hinduistický rituál Kumbh Mela, Ilaáhábád, Indie, únor 2013.

V Ilaáhábádu, se na soutoku posvátných řek Gangy a Jamuny koná jednou za dvanáct let největší hinduistický rituál světa – Kumbh Mela. Během pěti týdnů se sjíždějí hinduističtí poutníci z celého světa. Za maximálního náporu 10. února, v astrologicky určeném optimálním dni pro očistnou lázeň, se tu do vod nahrulo mezi 30 a 40 milionů kajících se a leckdy vysílených věřících. Nikde jinde nenajdete tolik svatých mužů a asketů. Tito sádhuvové, jsou dodnes ostatními Indý uctíváni coby následovníci poutníků a světců z védských dob. Striktními cvičeními a odříkáním se snaží dosáhnout jednoty s bohem. Další Kumbh Mela se koná v roce 2025.

